

döbbsen és legtöbb szerencsével folytathassa fenkölt lelkű atyja szellemét, példáját és egész örökségét. S ő erre minden tekintetben hivatottnak bizonyult. Mert új alkotmányos életünk nem nyújtott ugyan neki módot, hogy mint nádor, ő is a kormány élére álljon; de a helyett nem kevésbé fényes helyet jelölt ki számára a magyar honvédség élén, mely állásához nemcsak nagybátyja, a király ő felsége kegyelmével, hanem egyszersmind a harczmezőn tanúsított saját vitézségével szerezte meg a vezéri kardot. E nagy felelősséggel és sok munkával járó hivatás azonban sohasem volt képes egész egyéniségét, egész munkaerjét lefoglalni. Tudott és tud időt szakítani magának, hogy tevékeny részt vegyen a közélet feladataiban, a társadalomban, szóval mindenütt, a hol az ő tanácsára, segédelmére, támogatására szüksége van hazánknak és nemzetünknek.

Szépen, bár csak fővonásokban, jellemzi Jókai e ritka fejedelmi férfit, midőn ezeket írja róla: «S az a főherczeg, a ki birtokain kitűnő gazda, házában boldog családapá*, dolgozószobájában alapos tudós, elemt csapásoknál buzgó segélyhozó, a közéletben nyájasságával példaadó polgár, egész nagyságában nézve a magyar ősi harczai erények regenerátora, harmadfél százévesnyi csatákész fenséges nyugalommal, édes nyalakodással a múltak emlékein. A finom, előkelő modorban, gyöngéd figyelemmel elutasított kéréseiről, kik közül egy öngyilkossá lett, kettő elzúllott az élet széles országútján, a többi kiesett tudomása köréből.

Hazafiságának és bölcse belátásának valóságos magasztaló bizonyossága az a tapintatosság és ildomoság, melylyel az uralkodóház és Magyarország közt való érdeklődősséget ápolja.

S végül, ha még tekintetbe vesszük, hogy József főherczeg, mint hazánk első polgára, állandóan közöttünk él, sőt a néppel is folytonosan érintkezik, s nemes szíve és kiapadhatatlan bőkezűsége javaiban azt is részelteti: annál természetesebbnek fogjuk találni, hogy az ő nevét minden ajk áhitattal emlegeti a kunyhókban is, s hogy közelebb lefolyt családi ünnepe örömeiben Magyarországon csakugyan mindenki szívvel, lélekkel osztozott.

MÉLYEN BENT AZ ERDŐBEN...

Mélyen bent az erdőben
Tétova, celtalan,
Hol ember tán soh' sem jár,
Bolyongok egymagam.

Fehér nyírfák zizegnek,
Zúg a hegyi patak,
Részvétlen a köziklak
Hidegen állanak.

Piros pöttös pisztrángok
Úszálnak vidozán.
Gyorsan a jégmadár mig
Lesből rájuk rohan.

Mindig rád gondolok csak,
Lelkem bíltál meg,
Hogy gerlicze-zivecskéd
Szenved, tudom, remeg.

S bánatnak, remegésnek
En vagyok az oka.
Ki felszártitni könyved',
Lelkem' adnám oda.

VERSÉNYI GYÖRGY.

NINCS PORSZEM...

Nincs porszem a mindenségben,
Mely nem élt, nem érzett volna,
Mint fűszál, virág a réten,
Mint madár, ágon dalolva.

* Ez alkalmából bemutatjuk a főherczegi családnak egy, még eddig közbe nem tett kedves képeslapját, mely a hetvenes évek végén, tehát a két legújabb főherczegnő születése előtt készült a Margit-szigeten, a fenséges család ott nyaralásakor.

Mint szív, telve ifjú lánggal,
Szerelmemmel, költészettel;
Míg vágya, mint hablény-dal,
Panaszosan enyészett el.

Tán e bimbó, lombok árnyán,
Boldog szív új ébredése;
S a porszem, a vihar szárnyán;
Átokvert szív bolygó része?

A szellő, mely körül repdes
A fák közt a bolyongásba;
Tán, ezer porló szerelme
Vágyakozó sohajtása?...

KÁNTOR IMRE.

OTTILIA NÉNI.

Elbeszélés.

Irta BODON JÓZSEF.

I.

Magas, szikár alakja, rendkívül szigorú, méltóságos arca, idestova elmosódik az emlékezetéből. A haladó idő egyre szövi fátját a múlt képei elé s a fátját mindig sűrűbb lesz.

Ugy csendes éjszakákban, mikor az álom csak kerülgeti az ember szemét, egy-egy hang megcsendül a fülemben. Ni, ni, ez az Ottília néni hangja, az ő szilárd, határozott csöngésével. A kőről beszél, fenséges nyugalommal, édes nyalakodással a múltak emlékein. A finom, előkelő modorban, gyöngéd figyelemmel elutasított kéréseiről, kik közül egy öngyilkossá lett, kettő elzúllott az élet széles országútján, a többi kiesett tudomása köréből.

A magas méltósággal gördülő szavak mellé képzeletem oda teremti a kis csésze csokoládét, melyet ritka kitüntetésként maga készített. Az örömet még most is élnék érzem a csésze kicsinyisége fölött. (A tej mindig összement a csokoládéban, a jó ég tudná: miért.)

Hogy azok a szerencsétlen kerek nagyon mély, sőt csodás érzelmeket hordoztak szíveikben, az minden kétségen felül áll. Nemcsak azért, mert ezt Ottília néni is igen finom célzásokkal sejtette, hanem természetes okoknál fogva. Egy pillantás az ifjúkori fényképekre mindent megmagyaráz. A rendkívül büszke szépséghez csakis csodás érzelmekkel lehetett közelíteni.

A kerek száma egész bizonyossággal nem állapítható meg. Egyszer ötöt említett, mások hetet; de figyelmesebb számtani művellet mellett többet is kihozhatott az ember elbeszéléseiből. Ezeket a különböző számokat nem kell úgy tekinteni, mintha Ottília néni a valóságtól eltért volna. Csak emlékezete hibbant meg egy kisé az idők folyamán, s erről nem tehetett.

Az elutasítás okait szintén homály fedi. Erről nem szólt soha. De azt sejtetni engedte, hogy kisebb-nagyobb mértékben boldogtalan lett valamennyi. E fölött kétkedni nem is lehet, ha egy pillantást vetünk az ifjúkori fényképekre.

Falusi kis birtokán elégedt, egy ciztróm-sárgára festett házban, melyet a cselédnek kastélynak neveztek. A szobák nem nagyok, de elég kényelmesek voltak, s valamelyik ajtó mindig csikorgott. Ha Jancsi, a föld leglustább mindenese, ma megolajozta az egyiket, holnap már a másik kezdte rá azt a vékony hangú nyikorgást.

Vasárnaponként rendszeren megállt a tornác előtt a szörnyű öreg hintó, két előrehaladt kora lóval. Ilyenkor a jobbacsk szerszámot aggatta rájuk Misa, a kocsis, és türethetően rendbe hozta köcsös sörényüket. Misa, meg a lovak jó sort szundikáltak addig, míg Ottília néni méltóságos alakja a tornácra megjelent suhogó selyem ruhájában, mely teli volt szalagokkal, csipkével, meg fodrokkal.

Lepsi, a télen, nyáron vörös lábú kis paraszt leány hozta utána a lábtakarót, több rendbeli kendőt és sálakat, figyelmesen várakozva, míg úrnője a batárban elhelyezkedik. Ez is aprólékos gonddal ment végbe s igen sokáig tartott.

— «Lassan hajtsan, Misa, nem szeretem a sebes hajtsást.»

— «Nem is mehetnék sebesen instálom. Nagyon öregek már a cizcizók.»

Az utolsó szónál ostora hegyével megcsippen-tette a rudast és a fejével bölintott, mintha mondaná: «Tudtam, hogy fel sem veszi.»

De azért a két öreg deres sok jóindulattal fogott munkához, hogy a rendkívül nehéz alkotmányt elszállítsák a templomig. Ha gyakran érezték a buzditgatás szükségét, ebben Misa nem is fukarkodott. Eleinte csak szóval ösztö-kelte őket, majd a két karjának sűrű emelgetésével riogatta, azután következett az ostar keményebb munkája.

A kapukban ácsorgó parasztok nagy alázattal köszöntek a döcögő hintó felé, melyet minden alkalommal megbámultak, pedig apróra ismerték a csodálatos jószágot. De azért úgy viselkedtek vele szemben, mintha sohasem látták volna, mintha vasárnaponként a mult századnak egy erősen megvedett emléke döcögne végig a falu széles utcáján. És nem ébresztett bennök kegyeleles érzéseket a régi emlék, hanem huncutkás somolygásra meg egymás szemébe való kacintgatásokra ösztökte őket. Mert Kis Benedek Péter állítása szerint a hintó nézésével nem lehetett betelni soha.

Ottília néni az üdvözléseket fejének egy méltóságos billentésével vagy csak egyszerű tekintettel viszonzotta. Volt ebben gőg is, de még inkább magas önbecsület és azoknak a felséges pillanatoknak folytonos emlékezete, hogy kétszer fordult meg az udvarnál s kevés híján öt mintatumi beszélgetett vele a jóságos király.

A kiszállás szintén sok időbe került, mert nagy óvatossággal bontogatta ki magát a temérdek meleg kendőkből, sálakból, miközben utasításokat adott Misának a lovakra, meg a hintóban hagyott ruhafélékre nézve.

Ha jól tudom, a papnak gonoszocskas nyelvére nőre tette rá azt a megjegyzést, hogy úgy néz ki abban a hintóban, mint egy jól bekötött befőttes üveg. A pap néhány dorgáló szót mondott az éles hasonlatra, de azért igen jóízűen mosolygott rája ő is.

Ottília néni leginkább azokat az egyházi beszédeket kedvelte, melyek a világi hiúságot, a régi-erkölcsök, szokások elhagyatását és az elharpózott fényűzést ostarozták.

Az ilyen tárgyú predikáció alatt gyakran fejezte ki helyeslését egy-egy méltóságos fejből-lintással. Koronként körül hordozta tekintetét a gyülekezeten, hogy kellő figyelemmel hallgatják-e; a szundikálókra olyan élesen megrovó szemekkel nézett, hogy a szomszédja oldalbalokésekkal, fülbesugásokkal igyekezett az alvó keresztényt felébreszteni.

Ilyenkor rendszeren megvárta a papot hintójában, hogy megelégedésének kifejezést adhasson. Nehány rövid szóval tette mindig, mint a magas állású személyek szokták. És a szavak is csaknem mindig ugyanazok voltak.

— «Igen meg vagyok elégedve. Szép volt.»

A pap is örökre ugyanazokkal a szavakkal válaszolt:

— «Annak nagyon örvendek.»

Erre egy kegyes kezintés következett a kendők és sálak nagy tömegéből, s a hintó megindult.

Othton ebéd felett a pap elbeszélte, hogy mikor a templom ajtaján kilép a megpillantja az álló hintót, már előre hallja a szavakat: «Igen meg vagyok elégedve». És hogy ő már legalább

is kétszázadik ízben mondotta el ezt a három szót: «Annak nagyon örvendek.»

Ottília néni nem járt társaságokba, őt sem igen látogatta senki. Nagy időközökben vetődött el hozzá egy-egy rokona, de az sem időzött sokáig. A panaszok, a sopánkodás, meg a régiségek dohos illata elűzték.

— «Nagyon rossz természetünk volt, alig adta meg a magot. Még a méhek sem hordtak, egy kis fazekacsk mézsem van, úgy kell őrizgetnem; a tyúk is csak esznek, örökre csak esznek, de nem tojnak; a tehén olyan keveset ad, hogy szörnyűség. A cseléd meg lopják az embert; tegnap is rajtakaptam az egyiket, sárgarépát evett; hogyan ropogtatta az istentelen. Egy csésze kávécskát készítették lelkem, jót fog tenni egy kis meleg kávé. Milyen borzasztó drága a cukor, hogy nem vétkesnek annyi temérdek pénzt elvenni érte. Bűn az, valóságos bűn. Már uzsonnáltál otthon? Mennyire sajnálom.»

Pedig a bensejében rendkívül örült neki és gondos, kiváló embereknek tartotta mindazokat, a kik látogatásuk előtt otthon meg szoktak uzsonnálni.

Néha természetesen megtörtént, hogy az uzsonna kárhuzatos szokása nem volt elkerülhető. Gyönyörűség volt nézni ilyenkor a kávékészítés lefolyását. Hogyan reszelték sovány, fehér kezecskéje, míg a cukrot rakta a csészébe. Hány-szor megforgatta az ezüst kanálkával, hogy nem sok-e. Legtöbbszörre kivett belőle egy keveset. És mindig beszélt.

— «Úgy emlékszem lelkem, hogy te nem szereted a nagyon édes kávé. Én sem. Ez nagyon káros szokás, ártalmára van az egész-ségnek. Csak pirított kenyérkét adhatok mellé, de ez még jobb a kalácsnál. Megnézem, van-e még egy kevés gyümölcsünk. Olyan csekélység termett, a madarak mind megették, pedig minden fára jöszötöt rakattam.»

Hozott két-három almát s azt mondta: ez az utolsó.

— «Befőttem nem készítették kedvesem. Rendkívül sok cukor kell hozzá, és ha felbontasz egy üveggel, mindjárt vége. Nincs rajta mit látni. Aztán hamar elromlik, s megvan a nagy kár.»

Mig így forgolódt is, csevegett, igen ügyes mozdulattal csepte el az asztalról a cukor-szelencét.

Leggyakoribb vendége volt egy köpczös uri asszonyka, a kit ő Margóknak szólított. Ez jól ismerte minden gyöngéit s mód nélkül tudott a nyelven beszélni. Ennek a kedvéért egész pazarlóról lett sokszor. Előhordta a süteményeket, csukorkákat, befőtteket. És kivételesen nem sopánkodott semmit.

A ravasz, csepp asszonyka a környék minden jórával pletykáját összegyűjtötte és ügyes nyelvecskéjével elfecsegte.

— «Tegnap a grófnál voltam». (Minden vidéknek van legalább egy grófia.)

— «Oh, milyen enni-való, gyönyörű ember az a gróf; finom, udvarias, és szóval kitűnő. Társalgás közben kérdezi tőlem, hogy ismerem-e Ottília néni? Mondok, hogy ne ismerném az én egyetlen Ottília néniemet. — Hallom róla — mondja gróf, — hogy ő nagysága egy kiváló úri hölgy, igen magas műveltséggel s előkelő modorral. Különböző nagysága, mint Stífts-dáma, udvarkepes. Oh, igen gróf úr, Ottília néni már számtalanszor volt az udvarnál...»

— «Csak kétszer Margóknak.»

— «Én úgy mondtam, számtalanszor volt az udvarnál s ő felsége mindenkor kitűnő kegyességgel fogadta. — Milyen kár, — válaszolta a gróf, — hogy ő nagysága visszavonult a társaságtól, ezt valóban sajnálni lehet. — Való-

ban, — mondja a grófné. — És hozzám fordulva kérde: Nem volna alkalmatlan ő nagyságára nézve, kedvesem, ha látogatást tennék nála? Mondok: a világért se kedvesem, sőt meg lehetsz győződve róla, hogy Ottília néni a legszeretetre-méltóbb előzékenységgel fogadja látogatásodat.»

— «Természetesen, — szölt Ottília néni méltósággal. — Egy udvarkepes hölgy ismeri kötelességeit és azokat teljesíti is.»

Emelt fövel kelt fel az asztaltól és igen előkelő lépésekkel ment a pohárszékhez, hogy ennek rejtékeiből valami kiválóbb süteményt hozzon a csepp asszonykának. Miután a kiválóbb süteményt vendége elé tette, állva maradt és reszelték, de fenséges hanghordozással így szölt:

— «Örökre felejthetetlen marad az a jelenet, mikor a jóságos király engem fogadni kegyeskedett. Igen sokan voltunk kihallgatáson, de én az első között voltam. Minden elfoglaltság nélkül léptem a pompás terembe. De ezt meg kell neked mutatnom Margóknak.»

Ottília néni az alacsony ajtócskához ment, azt felig kinyitotta és bátor, előkelő magatartással közeledett az asztal felé, s ott megállt.

— «Mélyen meghajtottam magamat, így, és emlékezem még a hangra is, melylyel e szavakat mondani kegyeskedett: «Örvendek, hogy önt újra láthatom.» Oh, az a nagyszerű, magasztos jelenet. És még a többi szavak, a nyájas társalgás.»

Szemeibe könnyek gyűltek. Ezt látva a csepp asszonyka, szintén túrligette a szemeit, ámbár szárazok voltak egészen, meg aztán igen sokszor hallotta már a «felejthetetlen jelenet» elbeszélését. De azért mindig úgy tett, mintha először hallaná. Arca fenkölt kifejezést öltött, s mikor Ottília néni a terembe történt belépését mutatta, ő is előkelő magatartással követte mozdulatait; a mély meghajlásnál ő is meghajtotta csinos fejét.

— «Még most is gondosan őrzöm azt az öltö-zéket, a melyben az udvarnál voltam. Te, Margó-kám, még azt bizonyosan nem láttad. Nézd meg kedvesem.»

Kinyitotta a régi szekrényt is megmutatta a ruhákat, a melyeket a csepp asszonyka már igen sokszor látott. De azért olyan kíváncsisággal s figyelemmel nézte most is, mintha először látná. Tudta, hogy ez Ottília néniének nagyon jól esik.

— «Ebben az öltözethen fognak eltemetni, ha meghalok. Magammal ohajtom vinni életemnek ezt a legbecsebb emléket.»

A bánatos szavaknál a csepp asszonyka fáj-dalmasan sohajtva monda: «Oh, az még messze van!» És hogy vidámabb fordulatot adjon a beszélgetésnek, kérde:

— «Ottília néni udvari bálban is volt, ugy-e bár?»

— «Nem, kedvesem, udvari bálban nem voltam.»

— «Pedig én úgy hallottam. Hol is hallottam csak?... Igaz, a grófnál. Igen, igen, a grófnál.»

— «Meghívót kaptam, de betegsémem miatt nem mehettem el. Nagyon sajnálom, még most is nagyon sajnálom. Gyönyörűen táncoltam. Landoki báró mindig azt mondotta, hogy nálam nélkül a bálak igen üresek. Azt mondja: «mintha a napfény hiányozna belőlük, meg a rózsák édes illata.» Szép szavaira ma is emlékezem. A báró jegyesem volt s értem áldozta fel reményteljes, ifjú életét.»

— «Milyen fájdalmas emlék! sohajtá a csepp asszonyka. — Hogyan is történt az Ottília néni? kérdé nagy érdeklődéssel, pedig a történetet már sokszor hallotta.

— «Párbaft vívott egy huszárkapitánnyal, a ki szintén udvarolt nekem. Egyszer nálunk volt,

sétálgattunk a parkban. Ő cselzást tett a kapitány udvarlására, mire én valami inceselkedő szót mondtam. Csak egy kicsike szócskát. Két nap múlva megtörtént a szerencsétlenség.»

Általában igen szeretett beszélni a kőről. Lerajzolta őket részletesen, a legapróbb vonásokkal együtt. A kortársak nem emlékeztek ugyan ezeknek a rajzoknak az alakjaira, állításuk szerint nem is ismertek közülök egyet sem. A társas-körökben azt is állították, hogy ember emlékezet óta egyetlen Landoki báró sem esett el párbajban. A csepp asszonyka pedig a grófné előtt egyszer így nyilatkozott: «Tudod kedvesem, Ottília néniél a fantázia igen ki van fejlődve. Ő annyiszor elbeszélte ezeket a történeteket, hogy most már maga is hiszi.»

Csak egyet nem beszélt el soha senkinek. Az igazit. Ezt mélyen eltemette az ő öregekse szívében. (Folyt. követk.)

GÁBOR ÁRON, AZ ÁGYÚHÖS.

Gábor Áron. Egykorú rajz után.

Mult év július hó 31-ikén leplezték le Gábor Áron emléktábláját az eresztvényi sírkertben, épen azon a helyen, a hol már 1849 augusztusa óta alusza örök álmait a nép kedveltje, a vitéz székely tűzer-őrnagy. Életét, a mint tudva van, egy muszka golyó oltotta ki a kökösi csatában, abban a perczben, mikor ágyújából az utolsó golyót röpítette a megfutamított ellenség felé.

A leplezés a megyei törvényhatóság és a háromszéki honvéd-egyesület néhány tagja jelenlétében, nagy számú közönség részvéte mellett, megható egyszerű ünnepélyvel ment végbe. Egy rövid egyházi ima s egy megyei fiatal hivatalknok rövid, alkalomszerű beszéde, ebből állott az egész ünnepély. Hanem, a ki hallotta a hazatérő sokaság és az öreg honvédek hazafias énekeit, meggyőződhetett arról is, hogy a 48—49-iki események emléke még mindig változatlanul él Háromszék népe szívében.

Maga Eresztvény egy 20—25 házról álló kis község, melynek temetője az épen oly kicsiny ev. ref. templom tőszomszédságában a brassó-kézdivásárhelyi főút mentén egy domb magaslatán van. Jól választották az út melletti magaslatot Gábor Áron sírremléke helyéül, mert ez, hasonlóan a régi római nagy emberek «sta viator» felirattal emlékköveikhez, minden arra járó tekintetét önkénytelenül is magára vonja, s legalább ádók, míg a lejtőn a keskeny maksi völgybe leereszkedik (innen Eresztvény neve), a nagy idők szelleme leng körötte s foglalkoztatja gondolatait.

De ki volt Gábor Áron, s mi az, a mi őt nemcsak a Székelyföld, hanem az egész magyar haza haláljára érdemessé tette? Sokan ismertük őt, de kevesen vagyunk régi barátai és bajtársai közül életben, kik ennek az önzetlen embernek egyszerűségét, szerény körből való származását, magasan túlszárnyaló műveltségét, tántoríthatatlan hazafias jellemét s lángeszét közelebbről ismertük és bántuk, s valóban nagy mulasztás volna az akkori történelmi nagy alakok élet-

rajzainak összegyűjtésénél, ha élő bajtársai közül, a kik tehetik, Gábor Áront mint embert és katonát a legrészletesebb életleírásban, az ő valódi ki- és mivoltában, az utókor számára feltüntetni elhanyagolnák. En itt, e cikkk korlátozott keretében azzal elég tüzetesen nem foglalkozhatván, csak röviden adom elő a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak azon főbb vonásokat, melyek őt már gyerekkora óta jellemezték, s a szabadságharcban mint valóságos tüneményeszerű alakot mutatják fel.

Gábor Áron egy székely gyalog katona (píxidarius) család ivadéka, Bereczkről, a Kézdí-Vásárhelytől Ojtoz felé másfél órára fekvő kis székely városból. Már mint gyermek szeretett egy s más apró játékszerek előállításával foglalkozni; fűt, faragott, vésott s tanulástól fenmaradt üres idejét mindig valami pepecseléssel töltötte. Azután gazdasági eszközöket, szekereket, ekét s más vas- és ércműöntvényeket készített. A rajzolást nagyon kedvelte. Később mint fiatal katonát a gyulafehérvári pattyányosokhoz osztották be; hol nagy szorgalommal tanulmányozta a szakkönyveket, a szertárakat; kis mintákban ágyú- s puska-lövegeket készített, ágyúkat öntött s azokat lafétával, szekérrel s minden fa- és vasrészszel felszerelte, természetesen mindezeket csak kis alakban.

Egy szóval a tüzéségnél töltött idejét igen jól felhasználta arra, hogy a különböző öblű ágyúk melletti szolgáltatást s az ágyúk szerkezetét alaposan kiismerje; de egy szerszámra a rendszer hiányait, az oktatás gépies menetét sem mulasztotta el följegyzései tárgyává tenni. Ezen tapasztalatait mind a legkisebb részletig leírta, rajzokkal világosította s a hadjáratban is magával hordozta és annyira ragaszkodott szakkönyveikhez, jegyzeteihez, hogy még a csatába menve sem mulasztotta el segédjének figyelmébe ajánlani, mint az ő legbecselebb erekyéit.

Gábor Áron 37—38 éves lehetett, mikor az 1848-diki, egymást rohamosan követő nagy események bekövetkeztek, de ő semminemű mozgalomban, vagy tüntetésben részt nem vett, s csak akkor mozdult meg, mikor már látta, hogy szülőföldje az ő tapasztalatait nem nélkülözheti s elérkezett az ideje, hogy az ágyú-öntésben, felszerelésben, töltény-, puska- és gyutacs-készítésben való jártasságát s nagy szervező tehetséget a haza oltárán bemutassa.

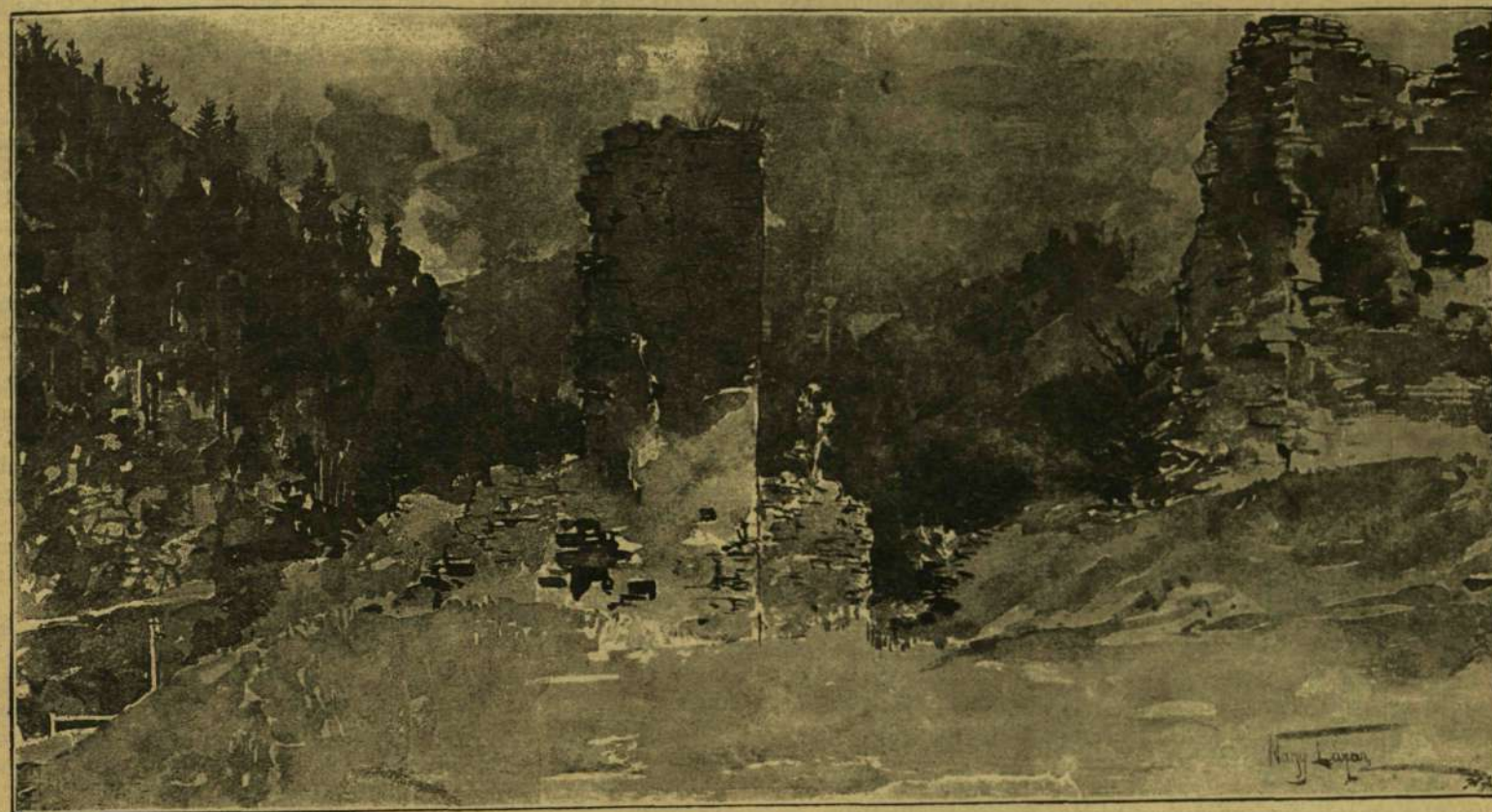
Soha a székely népnek olyan emberre, mint Gábor Áron, nagyobb szüksége nem volt, mint 1848 november 23-án. Mert, hogy állottak az idő szerint a Székelyföld s egész Erdély dolgai? Kolozsvár elestével egész Erdély ki lett szolgáltatva a General-Commando önkényének; a vármegyékben 22 oláh prefekt, 44 tribun, vicetribunok, stb. garázdálkodtak; a magyarság lefegyverezve, védtelenül állott; az oláhság fölfegyverezve nagy csapatokban barangolta be az országot, gyilkolva, rabolva s porrá égetve a magyar falvakat, városokat. A szász-székek felmentve a magyar kormány iránti engedelmisségtől, függetlenül vezették dolgaikat s a szebeni General-Commando nemcsak túrta s elnézte a magyar elleni embertelen kegyetlenségeket, hanem a hol csak tehetett, segédkeztet nyújtott a nagy számú

oláh bandáknak, sőt szövetségesül használta a magyarok elleni harcban. Minden nagyobb szász községben rendezve volt a nemzetőrség, ezenkívül Szebenben és Brassóban vadász- és lövész-kompaniákat alakítottak. Urbán és Heydte osztrák csapatvezetők roppant nagy számú oláh felkelők táborától kísérve, már elfoglalták volt Marosszéket, Udvarhelyszéket s Gedeon tábornok és br. Stutterman ezredes Brassó felől összeköttetésbe tettek volt csapatjaikat az előbbiekével. Ez egy hatalmas zárólánc volt, mely Beszterczétől a Székelyföld egész hosszában sakkban tartotta s teljesen elzárta a székelységet Erdély többi részétől és Magyarországtól. Már Csíkszékből is minden csendes volt, s

a baj november 28-dikán tetőpontját érte el. E napra Sepsí-Szent-György székvárosába nagy gyűlés volt összehívva, melynek tárgya a br. Puchner proklamációjára adandó válasz volt kitűzve, minden falu és város fel lévén hiva Dobay ezredes által már előlegesen, hogy jól fontolják meg, a mit felelni fognak ő excellenciájára leírására. A proklamáció a székháznál összegyűlt sokaság előtt olvastatott fel, s hogy mit tartalmazott, ezt könnyű kitalálni. Természetesen a General-Commandó iránti föltétlen engedelmisségről, a lefegyverzésről, a «kevés bujtogató idegenek» eltávolításáról volt abban szó, s nem hiányzott belőle a fenyegetés sem azon esetre, ha továbbra is ellentállani merész-

kednének. Dobay ezredes tarthatatlannak nyilatkozta a helyzetet s hivatkozott a nép fegyelmetlen voltára, a pénz, ágyú, puska- por teljes hiányára. Ilyen értelemben nyilatkoztak a többi katonatisztek: Zsombory, Nagy Imre ezredesek és a főkirálybíró s maga a kormánybiztos, Berde Áron is. De voltak még sokan az előbbkelő osztályból is, a kik az ellenállás beláthatlan következményeitől visszartentek, mert csak nem rég, november 5-én volt, hogy Maros-Vásárhelynél Gedeon tábornok egy pár ágyújának eldördülésére az egész tábor szétfutott. «Nincs ágyú, nincs muníció», akkor is ez volt a jelszó. Hanem Gábor Áron már az agyagfalvi népgyűlés (október 18) után rögtön felfogta, miben áll a helyzet nehézsége, és a fülei vashámorban titokban csaknem minden szükséges eszközök nélkül megöntötte volt már az első két 6-fontos vaságyút s most éppen azok felszerelésén dolgozott egy sepsi-szent-györgyi kovács-műhelyben. A Dobay ezredes s mások lehangelő beszéde után lehet képzelni, milyen nagy volt a meglepetés, mikor egy báránybőr ködmönös, füstös arczú atyafi, — mert akkor jött a kovács-műhelyből, — két ember vállára támaszkodva fölemelkedett s megszire hallható hangon ezen történelmi nevezetességű szavakat kiáltotta a zöld asztal mellett ülő tiszt urak felé: «Van ágyú, van puska- por, még csak egy kop-pintás hiányzik az ágyú mozdonyán: Pénzre nincs szükség. Mindenki lássa el magát élelemmel!» E szavak után egy perczig néma csend állott be a gyűlés-remben. Mindenki egymás szemébe nézett, s mintha a székely nemzet és szellem-lebegne közöttük, az egész sokaság eget rázó «éljen Gábor Áron» kiáltásban tört ki. Azonnal elhatározták, hogy három nagy táborat alakítsanak Dobay, Zsombory és Nagy Imre ezredesek vezérlete alatt. És ezzel a határozattal Erdély meg lett mentve.

Másnap, november 29-én, Gábor Áron a hidvégi csatában fölszentelte ágyúját s olyan lelkesedést támasztott a csapatokban, hogy szuronysegezve verték vissza Heydte elbizakodott táborát az Olt hídján, s Földvárt (Marienburg), a Barcaság legerősebb várát is elfoglalták. Ezt követték december havában a kőkösi, hermáni, köpeczi csaták, melyeknek az lett a következménye, hogy az ellenség az egész vonalon visszavonult s Gedeon tábornok kénytelen lett Puchnertől segítséget kérni, hogy a székelyeket Brassó alól és a Barcaságról visszazűze. Így hiúsult meg br. Puchnernek azon terve,

A RÁKÓCZI-VÁR ROMJAI AZ OJTOZI SZOROSBAN. — NAGY LÁZÁR RAJZA.

hogy a Bécsből kapott utasítás szerint Debreczent, mielőtt Windischgrätz Pestet elfoglalná, megszállja. Lehetetlenné volt ugyanis neki téve, hogy a szász földet elhagyja, mert Szebent és Brassót mindig remegésben tartotta a székelység. Sőt Bem sem tudta Kolozsvár visszafoglalásától s az egész erdélyi felvidék felszabadításától visszatartani, mert az osztrák nagyobb erőnek mindig e két szász város közt kellett folytonosan masiroznia. De tovább menve, a szebeni szerencsétlen ütközet után másodszor is el volt veszve Erdély a székelység nélkül, és a piskii pyrrhusi győzelem semmit sem segített volna Bem roppantul megtizedelt s teljesen ki-

merült csapatain, hogy ha Segesvárt febr. 28-án haterer jól felszerelt székely gyalogság és lovas-ság s egy üteg ágyú hozzá nem csatlakozik. Csakis ezzel a haterer emberrel megerősödvé sikerülhetett a lángeszű vezérnek Szebent márczius 11-én elfoglalni, az osztrák hadsereget s tizezer muszkát a haza földjéről kivenni. S minthogy mindezek a szerencsés események a magyarországi hadseregeket és vezéreiket is felvillanyozták, bátran és a legnagyobb igazsággal lehet mondani, hogy Gábor Áron, az ágyúhős, a mint ez az eresztvényi sírmléken aranybetűkkel be van vésve, egyaránt hálára kötelezte a magyar haza minden gyermekét.

Ezeket az ágyúkat Gábor Áron mind 1848 november és decemberben öntötte. 1849-ben pedig körülbelül 60 darab, legtöbbször 6-fontos ágyú került ki az ő és Túróczi műhelyéből, melyek már sokkal csiszoltabbak s szabályosabbak voltak, mint az első rögtönzött vas ágyúk. 30 ezer székely katona és 60 ágyú! Ha Gábor Áron Kőkös-nél el nem esik, ezek az ágyúk, melyek a világsi fegyverletételkor Zsibónál tétlenül heverték, még megszólamlottak volna a muszkák hátában.

BODOLA LAJOS,
az 1-ső székely üteg 1848/9-ki parancsnoka.

GÁBOR ÁRON SÍRJA ERESZTEVÉNYBEN. — NAGY LÁZÁR RAJZA.

RENGETEG ERDŐ A KECSKÉS-HEGYEN, OJTOZ VIDÉKÉN.

Nagy Lázár rajza.

Dorschner ezredesnek sikerült a népet a General-Commando alá visszatéríteni. Ilyen szomorú képe volt Erdélynek a fentemlített napon. Egyedül Háromszék volt még szabad, hol az üldözött magyar családok menhelyet találhattak. Hanem a General-Commando gondoskodott volt már, hogy Háromszéket is csakhamar hatalmába kerítse, s erre, mindenek előtt a régen megszokott «divide et vinces» szabályai szerint, a katona és nemesi osztály s ezekkel szemben a felszabadult jobbágyok ellenséges indulatát akarta felhasználni. S meg kell vallani, hogy e nehéz idők nagyon kedvezők voltak a pártviszály élesítésére, miben az osztrák érzelmű tiszt urak talán jobb meggyőződésük ellenére is, segítségére voltak a bécsi kamarillának. Végül

EGY RÁKÓCZI-VÁR ROMJAI AZ OJTOZI SZOROSBAN.

Az egykor oly dicső, de a múlt században kihalt Rákóczi fejedelmi családnak nemcsak a címere fordult lefelé nemzeti Pantheonunkban, hanem roppant uradalmi és szétszakadozott, idegen kezekbe kerültek s várai hol részben, hol egészen romokba omlottak. Mintha ők is gyászolnának nagy emlékü uraik kihaltát.

Ilyen Rákóczi-féle várak a romjai láthatók a Kézdi-Vásárhelyen túl nyíló s Oláhországba vezető *ojtozi szorosban*, Bereczk és Ojtoz telep között, a Rakottás-hegynék az Ojtoz patak jobb partjára ereszkedő lejtőjén, épen az országút fölött. Hogy e vár mikor épülhetett, arról semmi hiteles följegyzés nem szól. Mindössze abból az általánosságban szóló adatból következtethetünk valamit, mely szerint II. Rákóczi György több határszéli erődítményt emeltetett. Az ő neve látszik tehát fűződni ehhez a várhoz is, melynek építésére vonatkozólag az a kódorab az egyetlen emlék, melyet romjai közül 1880-ban ástak ki s rajta ezt a föliratot találták:

1637.

... SABÓ JAKAB DALNOKY
... RTAM EZT EMLEKEZETRE
... SENT 3 Na P Jan.

A vár egykori bástyáinak alakja és elhelyezése elég világosan felismerhető, de az egésznek az alaprajzát már csak hiányosan lehet megállapítani. Annyi bizonyos, hogy ez a vár volt hosszú időn át a főpontja az e szorosban készített védműveknek (erődök, futóárkok, ágyúvédek), melyeknek egész rendszere mutatható ki még ma is a vár közelében és környékén.

A *kelet kapujának* nevezett s a magyar határszél mintegy 24 kilométernyi hosszú ojtozi szorosan az Ojtoz patakon kívül egy állami út kanyarog végig. A völgyre dülő hegyeket legnagyobb részt rengeteg fenyőtűdőség borítja, melynek sok helyén talán még soha sem csatogott a favágó fejszéje. Ez erdőségnek egyik leghatalmasabb részlete a *Kecsés* havast borító sok százados rengeteg, mely Kézdi-Vásárhely határához tartozik. Ojtoz-vidéki képeink közül az egyik a Rákóczi-váromot, a másik a Kecsés rengetegét ábrázolja.

1881 MÁRCIUS 13-ICA Szent-Pétervárott.

(A „Quarterly Review” után.)

1881-ben március 13-ika vasárnapra esett. Az ó-orosz nép nagyon ájtatos s ünnepek dolgában még most is a X-ik vagy XI-ik század szokásait követi, melyek az orthodox egyház dogmái szerint majdnem túlságosan szigorúak. Ezen okból Szent-Pétervárott mindig zokon vették, hogy II-ik Sándor császár minden vasárnap szemlélet tartott az úgynevezett Mihály-lovardában testőrsége fölött. A mondott napon a szemle ismét el volt rendelve; de mivel a császár azt már hetek óta nem tartotta meg személyesen, most is arra voltak elkészülve, hogy a „beteges” fejedelmet esetleg a trónörökös, vagy Mihály nagyherceg fogja helyettesíteni.

Hogy a császár nem *beteg*, sőt nem *beteges*, ezt abból lehetett következtetni, hogy minden nap együtt sétálgatott Jurjevskaja hercegnővel a második reggeli után, a téli palota oldalán levő kertben, hol magas alakját már messziről mindenki megláthatta. Az elmaradás okát tehát azon nyugtalanító hírekben keresték, melyek hónapok óta a nihilista végrehajtó bizottság borzasztó tevékenységéről keringtek. A rendőrség börtönei tömve voltak, s a Péter-Pál-erődben háromszoros katonai fedezet őrizte az államfolyokat, kiket mint gyanús embereket a birodalom minden részéből szállítottak oda. Arról is volt szó, hogy a téli palota pinczéiben dinamit-bombákat találtak, továbbá, hogy a császár halál-szobájának külső ablakát keresztülmettették.

Loris-Melikov belügyminiszter, kit a titkos rendőrség emberei mindenről értesítettek, nem akarta tovább a felelősség terhét magára vállalni s arra kérte a császárt, hogy a téli palotát mindaddig el ne hagyja, míg a nihilisták fejétől, Zselyabovtól, a többi összekülvők nevét meg nem tudják. Jurjevskaja hercegnő szintén támogatta Loris-Melikov kérelmét, mire a császár csakugyan megígérte, hogy március végéig a palotát el nem hagyja. Ámde a mindenről érte-

sült nihilisták még az nap egy levelet juttattak a császár kezébe, melyben tudtára adják, hogy a fejére mondott ítélet végrehajtását még a palota belsejében is teljesíteni fogják. Ezt a levelet, — az utolsót, melyet a nihilistáktól kapott, — Jurjevskaja hercegnő szobájában találták, arra az ajtóra fűszegve, mely a hercegnő lakosztályát a császár dolgozó-szobájával összekötötte.

— „Ime, láthatod, kedvesem, — mondá a császár Jurjevskaja hercegnőnek francia nyelven, — mindenütt ellenségeitől vagyunk körülveve.” A nagy márványlépcsőn, melyen a császár kívül csakis a trónörökös és a nagyhercegek szoktak a téli palotába fölmenni, egészen elzárta, mivel attól lehetett tartani, hogy a nagyhercegek cselédségével együtt az orgyilkosok is bejutnak a palotába. Az egyetlen bejárat, mely a császár számára haláláig nyitva maradt, cserkesz és kozák testőrtisztekkel volt megrakva, kik csakis Loris-Melikov gróf aláírásával ellátott jeggyel bíró egyéneket bocsátottak be a palotába. Az erre nézve kiadott parancs oly szigorú volt, hogy a testőrök egy alkalommal még Alexandra Jozepovna nagyhercegnőt, Konstantin nagyhercege feleségét sem bocsátották be, mert belépti jegyét otthon felejtette.

Meglehet, hogy ezen szigorú rendszabályok folytonos alkalmazása a szomorú katasztrófát elhalasztotta volna; de, a mint utóbb kint, az összeesküvők még a császár előszobájában lévő cselédséggel is folytonos érintkezésben voltak.

Vasárnap reggel 9 órakor a császár, kinek a szolgálattelvő napi parancsőtisztek névsorát Adlerberg gróf főhadsegéd bemutatta, kijelentette, hogy a Mihály-lovardában megtartandó szemlén már csak azért is jelen akar lenni, mivel Konstantin nagyherceg legifjabb fia, Dimitri nagyherceg, ez alkalommal viselendő legelőször a testőrség tiszti egyenruháját. Nehány perccel kilencz óra után Loris-Melikov gróf a városi postán egy névtelen levelet kapott, melyen ez volt: „*Méfiez vous du manège*.” (Óvakodjék a lovardától.) A miniszter tüstént a téli palotába hajtatott, hol a levelet Jurjevskaja hercegnőnek, utóbb pedig ennek unósöccsének a császárnak is megmutatta.

— „Most már csak azért is elmegyek, — mondá mosolyogva a császár. — Szeretném látni, ki bántathatna katonáim közepette.”

A jelen voltak, úgy mint Mihály nagyherceg, Loris-Melikov, Adlerberg gróf és Jurjevskaja hercegnő még egy utolsó kísérlet tettek, hogy a császárt szándékától visszatartsák. Mind hiába volt; csupán azt ígérte meg, hogy a lovardába nem lóhátan, hanem hintón fog menni, s csakis a lovardában ül fel kedveznek fekete menyjére, melyet oda előre küldetett.

Midőn a két ülésen Brougham-féle hintó előállt, a császár észrevette, hogy azon a császárné halálakor rátett gyászboríték még most is rajta van.

— „Vegyétek le azt a fekete posztót, — kiáltá a császár. — Hiszen úgy ülnék benne, mintha tulajdon temetésre vinnék!”

A hintó előtt, melyben a császár szokás szerint egymaga ült, négy doni gárda-kozák ügetett, kik szabályszerűleg húsz lépéssel előttek meg a hintót. Midőn a császár Mihály-lovardába érkezvén lóra ült, azonnal megkezdődött a szemle. A császár mellett a trónörökös és Mihály nagyherceg állottak, még pedig oly feltűnő módon, hogy a császárt testeikkel mindkét oldalról egészen eltakarták, holott máskor legalább is őt vagy hat lépésnyire hátrább foglaltak helyet.

A császár kísérete szabadabban lélekedett, midőn a katonai szertartás véget érve, a császár nem lóhátan, hanem ismét hintójában hajtatott Katalin Mihajlovna nagyhercegnő palotájára fel, hol a második reggelire várták. Ekkor történt meg az a titokzatos esemény, melynek tetteseit azóta sem lehetett kipuhatolni, még pedig azon okból, mivel az illető szereplők a császárral együtt majdnem egyszerűen szintén meghaltak. Ugyanis az a doni testőr-kozák tiszt, ki embereivel a téli palotából jövet a császári hintó előtt lovagolt, rosszul lett, s így a kozákok helyett testőr-cserkeszek vezényeltettek a hintó kíséretére. Mikor a hintó a kasani hidhoz ért, egy gyászba öltözött nő háromszor megtörölte arcát egy fehér kendővel, mire a cserkeszek állítólag sokkal gyorsabb ütemben lovagoltak a hintó előtt. Ennél többet a legszigorúbb vizsgálat sem tudott kideríteni. A gyászba öltözött nő nyom nélkül eltűnt, a cserkeszeket a nitroglycerinnel töltött

bomba darabokra tépte s így a kíséret gyorsított lovaglásának valódi okát csakis sejtetni lehet.

Alig, hogy a hintó a Katalin-csatorna hídján átjutott, egy iszonyú robbanás rázkódtatta meg a földet. A hintó mögött járdakő-töredékek és fadarabok repültek a levegőbe. Mire a füst eloszlott, a katonai kíséret, nemkülönben néhány férfiú, egy nő s egy alig tíz éves csukrász fiú halva hevertek a földön. A hintó hátsó része darabokra tört ugyan, de azért a megrémült kocsis, ki a lovakat nagy nehezen féken tartotta, tovább akart hajtani, midőn a császár parancsára meg kellett állnia. A kocsi kerekei alá dobott bomba kelletlenül egy pillanattal később pattant el, különben a császár maga is a levegőbe repült volna.

II. Sándor császár, kinek bal kezét a hintó ablaküvege kissé megsértette, kilépett a hintóból. A halottak és vonaglókk láttára keresztet vetett magára. — „Semmi bajom”, — mondá a hintót körülálló tisztnek; — de ezek a szegények itt!” S ezzel a halottakra mutatott.

E pillanatban két rendőr egy parasztruhába öltözött suhanczot vezetett elő, ki szerintük a bombát a hintó alá gurította.

— „Te akartál engem megölni?” — kérde a császár nyugodt hangon. — „Mi a neved?”

A suhancz valami idegen nevet mondott, holott *Risakov* volt, ki a többi gyilkosokkal együtt kivégeztetett. Egy magasb rangú testőrtiszt a császárhoz lépve, azt kérdezte, vajjon nem parancsol-e valamit.

— „Nem”, — felelé a császár. — „hála Istennek!” — „Ne halálkodjál még, bataska, még korán van!” kiáltá valaki a tömegben.

Mire a császár ismét a hintó felé lépett, a körülötte álló tömegből egy rendkívül magas termetű férfiú lépett elő, ki jobb kezében valami fehér papirosba takart tárgyat tartott s ezt a töle alig egy lépésnyire álló császár lába elé dobta. Szemtanuk látták, hogy a császár ekkor keresztet vetett magára; de már a következő pillanatban egy, az előbbihez hasonló robbanás után a császár vérében a földön hevert, s mellette a bomba-vető, kinek fejét a nitroglycerin úgy szétzúzta, hogy csak a nyakcsigolyája csontjai álltak ki a kabátja gallérjából. A császár mindkét czombja csak nehéz húsfoszlányon lógott, belei a hasüregből kiomlottak. Az iszonyú sebek daczára még felismerte Mihály nagyherceget, ki őt karjaiban tartotta.

— „Meghalok; vigyetek a téli palotába!”

Ezek voltak *II-ik Sándor* császár utolsó szavai. A megejtett vizsgálatból nem lehetett kideríteni ama gárda-törzstiszt nevét, ki a császárhoz az utolsó kérdést intézte s így távozását késleltette; nem lehetett továbbá azt a fontos körülményt sem kideríteni, kinek parancsára vagy útastására nyomán hagyta el a cserkesz fedezetet a császár kocsiját. Mindezekből kitűnik, hogy a merénylet számai régóta s ügyesen voltak szöve.

Risakov, Zseljabov és társai még a legborzasztóbb kínzások után sem vallottak egyebet, mint azt, hogy ők a császárra kimondott ítéletet hajtották végre.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás.)

(11-ik kötet.)

VII.

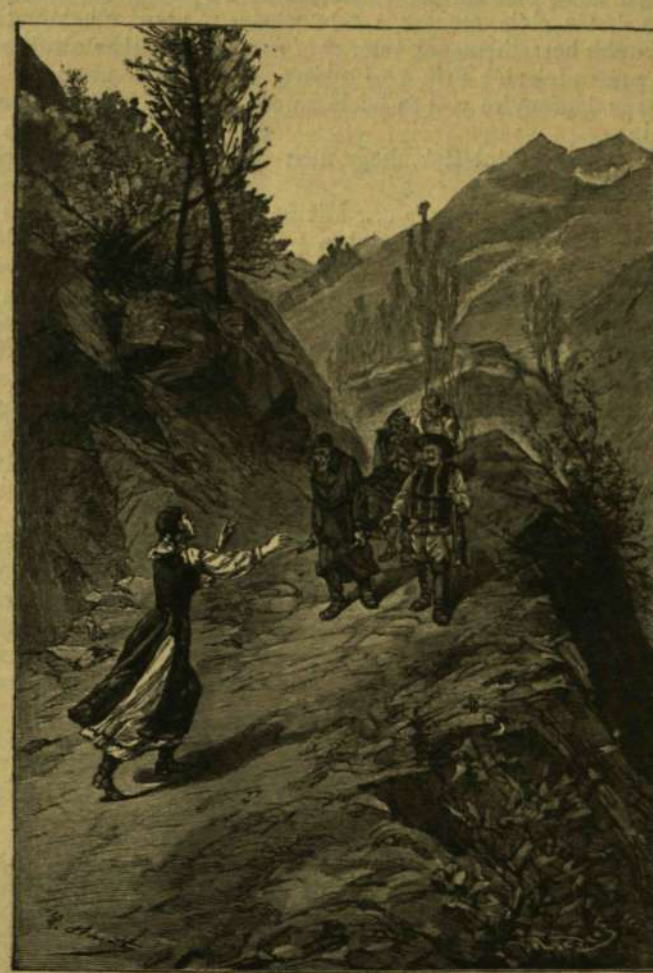
Ki tudná leírni az aggodalmat, a mely Macesed faluban uralkodott a fiatal erdősz és „doktor” Patak eltávazása óta? Az aggodalom nőttön-nőtt, minél inkább múltak a végtelenség látszó órák.

Kolcz uram, Jónás, a kocsmáros, Hermód mester és még néhány falubeli el sem ment többé a terrorszél. Mindenki nézte folyvást a távolból a várkastélyt és leste, nem mutatkozik-e újolag füst a vártorony felett. A folyvást ugyanazon irány felé szegedett messzelátó segítségével megállapították, hogy nem látszik semmiféle füst. Annyi bizonyos, hogy ez a messzelátó készülék megérte azt a két forintot, a melybe került. A bíró, ki pedig a saját érdekét mindig szem előtt tartotta és nem szerette az erszényét kihúzni zsebéből, soha sem sajnált kevésbé költséget ennél a két forintnál.

Deleléskor, midőn Frik a legeltetésről haza-

Évenként Szent Péter napján megnyílik a leányvásár.

Mirióta lélekszakadva futott eléjük.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

érkezett, számtalan kérdéssel ostromolták, nem látott-e valami újat, rendkívülit, természetfelettit?

Frik azt felelte, hogy végig ment az oláh Zsil egy részén, de semmi gyanúsat nem látott.

Ebéd után, délután két óra tájban mindenki ismét a terrorszra sietett. Senkinek sem jutott volna eszébe otthon maradni, főleg pedig a „Mátyás király” nagy ivójába menni, a hol a fenyegető hang hallatszott. Hagyján még ha a falaknak csak fülei vannak, mert ezt a közmondás is úgy tartja, — de, hogy szájuk is legyen, ez már több a tréfánál.

A derék kocsmáros méltán félhetett is attól, hogy a kocsmája vesztégar alá kerül, és ez a gondolat igen nagy aggodalmakat okozott neki. Odáig fog-e jutni, hogy bezárhatja a boltját és maga ihatja meg a pálinkáját vendégek hiányában? Pedig a macesedi lakosság megnyugtató-sára alapos szemle alá vette a „Mátyás királyt”, felkutatva az összes szobákat, még az ágyak alját is, a ládákat és a pohárszéket; kimotozta lelkiismeretesen a nagy ivó-szoba, a pince és a padlás minden zugát-zugát, a honnét valamely bolond ember intézhette ezt az egész misztifikációt. Nem talált semmit, ép oly kevéssé, mint a házának a Nyad felől levő oldalán. Az ablakok sokkal magasabban voltak, hogysem valaki odáig felmászhatna az egyes falon, a mely a zajgó folyó medréig leért. De mindegy! A félelem nem okosodik és bizonynyal még hosszú idő fog elmúlni, mielőtt Jónás vendégei visszanyerik belmuknak a derék kocsmáros fogadóházát és pálinkájához.

Hosszú idő? Tévedés; nem sokára látni fogjuk, hogy e szomorú jóslat nem valósult meg.

Néhány nap múlva, teljesen előreláthatatlan körülmények következtében a falu notabilitásai ismét folytatták bőséges ivás közt rendes mindennapi értekezleteiket a „Mátyás király” ivójában.

De térjünk vissza a fiatal erdőszhez és utatársához, „doktor” Patakhoz.

Az olvasó még emlékezni fog, hogy Deck Miklós, mielőtt Macesedről elindult, megígérte a búsongó Miriótának, hogy látogatása a kárpáti várkastélyban nem fog sokáig tartani. Ha baja nem esik, ha a titokzatos hang fenyegetései nem valósulnak, estére minden bizonynyal otthon lesz. Haza várták tehát és mily türelmetlenül! Egybíránt sem a fiatal leány, sem az atyja, sem az iskolamester nem láhták előre, hogy az út

nehézségeinél fogva az erdősz az éj beállta előtt nem fog megérkezni az Orgall fensikra.

Ebből az következett, hogy a nyugtalanság, mely már nappal oly nagy volt, minden mértéket felülmúlt, mikor a vulkáni harangok nyolcz órára megszólaltak, a mit Macesden igen jól lehetett hallani. Mi történhetett, hogy Deck Miklós és az orvos nem tértek haza egy egész napi távollét után? Eszébe sem jutott volna senkinek, hogy haza menjen, míg Miklósek vissza nem érkeznek. Minden pillanatban látni vélték őket, a mint megjelennek a hegyszorosba vezető út kanyarulatánál.

Kolcz uram és leánya elmentek az utcza végére, a hova Frik kiküldetett előrs gyanánt. Számtalanszor vélték árnyékokat látni a távolban az erdő tisztásain... Csalódás! A hegyszoros el volt hagyatva, mint rendesen, mert az emberek nem igen szerettek ott kalandozni éjszakának idején. Ezenkívül kedd este volt, — a gonosz szellemek estje, — és ilyenkor az itteni lakosok, az éj beállta után nem igen szoktak a szabadban időzni. Deck Miklósnak csakugyan meg kellett bolondulnia, hogy épen ezt a napot választotta ki a várkastély meglátogatására. A dolog azonban úgy áll, hogy a fiatal ember erre ép oly kevéssé gondolt, mint bárki más a faluban.

De annál inkább gondolt most rá Mirióta. Képzelete a legborzasztóbb képeket varázsolta eléje. Gondolataival óráról-órára kísérte a jegyesét a pletai sűrű erdőkhöz, melyeken végig kellett mennie, hogy feljuthasson az Orgall fensikra... És most, mikor az éj bekövetkezett, látni vélte őt a váruddarvon, a mint menekülni igyekszik a gonosz szellemektől, melyek a kárpáti várkastélyban kísértének... Miklós bizonyosan boszorkányságait áldozatává lett... Rajta töltik ki a boszújukat... Bezárták valamely földalatti börtönbe... talán már meg is halt... Mit nem adott volna érte a szegény leány, ha elmehtne Deck Miklós után. De mivel ezt nem tehette, legalább ezen a helyen szerette volna bevárni a visszaérkezését. Hanem az apja követelte, hogy vele maradjon és miután a pásztort örök kirendelték, mindketten haza mentek a bíró házába.

Mihelyt Mirióta egyedül maradt a kis szobácskájában, azonnal teljesen erőt vett rajta a fájdalom. Lelke egész erejével szerette a derék Miklóst és szerelme annál hálásabb volt, mivel

a fiatal erdősz nem azon a módon kérte meg a kezét, a mint Erdély e vidéken a házassági ügyeket rendszerint elintézni szokták.

Évenként Szent Péter napján megnyílik ott a „leányvásár”. E napon az egész vármegyéből egybesereglenek a fiatal leányok, legesinosabb szekerekkel s legjobb lovaikkal; magukkal viszik a hozományukat, vagyis sajátkezüleg fonott, varrott és himzett ruháikat, melyek tarka festésű ládákban vannak elrakva. Velük mennek egyszerű családtagjaik, barátai, szomszédok. Ekkor aztán megjelennek a fiatal legények is ünneplő ruháikban, selyem övekkel felöltözve, hetykén és kényesen bejárvák a vásárt, kiválasztják a leányt, a ki megtetszett nekik, gyűrűt és kendőt nyújtanak át neki az eljegyzés jeléül és a vásár után megtartják a menyegzést.

De Deck Miklós nem ilyen leányvásáron találkozott legelőször Miriótával. Az ő viszonyuk nem találmomra szövődött. Már gyermekkoruk óta ismerték és serdülő korukban megszerették egymást. A fiatal erdősz nem a vásáron kereste fel azt, a kit nevére akart tenni és Mirióta a miatt nagy hála érte magát kötelezve. Ah! miért is volt Deck Miklós oly elszánt, határozott jellemű fiú és miért ragaszkodott oly makacsul meggondolatlan ígérete beváltásához! Pedig igazán szerette Miriótát és a fiatal leánynak még sem volt elég hatalmas, hogy visszatartsa őt az elátkozott várkastély meglátogatásától!

Mily borzasztó éjszakát töltött Mirióta halálos aggodalmak és keserű könyvek közt! Mialatt az ablakon kikönyörkölt és szemei a szoros felé vezető úton csüggték, úgy rémlett előtte, mintha egy hangot hallana, a mely e szótak suttogetta.

— „Deck Miklós nem hallgatott a fenyegetésekre... Miriótának nincs többé jegyese!”...

De ez csak izgatott érzékeinek káprázata volt. Semmiféle hang sem háborgatta az éjszaka csöndjét. A „Mátyás király” szobájában tapasztalt tűnény nem ismétlődött Kolcz uram házában.

Macesed lakossága másnap már hajnalban kiűn volt. Az emberek a terrorszél az országút kanyarulatáig fel s alá járkáltak; némelyek hirt akartak hallani, mások pedig azt hozták hírül, hogy nincs semmi hír. Azt is beszélték, hogy Frik, a pásztor, előre ment, egy negyed mérföldnyire a falutól, de nem a Plesa erdőin keresztül, hanem csak az erdőszélén és hogy ezt nem ok nélkül tette.

Öt várták tehát első sorban, és Kolecz uram, Mirióta és Jónás eléje mentek a falu végére, hogy hamarabb beszélhessenek vele.

Fél óra múlva jelezték Frik közeledését. Már csak pár száz lépésre volt és lefelé haladt a lejtos úton.

Rossz előjelnek tekintették, hogy nem igen sietett.

— Nos, Frik, mit tudsz?... Mit hallottál? — kérde Kolecz uram, mihelyt a pásztor oda érkezett.

— Semmit sem tudok, ... semmit sem hallottam! — felelé Frik.

— Semmit! — ismétlé Mirióta, mialatt szemei megteltek könnyel.

— Hajnalban, — folytatta a pásztor, — két embert pillantottam meg fél mérföldnyire innét. Eleinte azt hittem, hogy Deck Miklós jön az orvossal; de nem ők voltak.

— Nem tudod, hogy kik voltak ezek az emberek? — kérde Jónás.

— Utasok voltak, a kik reggel keltek át a romániai határon.

— Beszéltek velük?

— Beszéltem.

— Lejónnek a falu felé?

— Nem, a Retyezát felé mennek, a melynek a csúcsára fel akarnak mászni.

— Csakugyan utasok?

— Legalább azoknak tartom, bíró uram.

— És ma éjjel, mi-

kor a Vulkán-szoroson átjöttek, semmit se láttak a várkastély környéke felé?

— Nem... mint-hogy még a határ túlsó felén voltak, felelé Frik.

— E szerint semmi hírad nincs Deck Miklós felől?

— Nincs.

— Én Istenem!... én Istenem! — ismétlé a szegény Mirióta.

— Egyébiránt kegyelmed majd maga is kikérdezheti ezeket az utasokat néhány nap múlva, — mondá Frik, — mert a Retyezátról visszajövet Macsesden pihenőt akarnak tartani, mielőtt tovább mennének Kolozsvár felé.

— Csak rossz hírbe ne keverje előtűk a fogadomát! — gondola magában Jónás. Képesek volnának meghalás nélkül tovább menni!

A derek fogadóst harminczhat óra óta az a félelem gyötörte, hogy ezentúl egyetlen utasnak se lesz bátorsága a Mátyás király-nál enni és aludni. A pásztor és gazdája közt váltott kérdések és feleletek legkevésbé se tisztázták a helyzetet.

És miután a fiatal erdész és »doktor« Patak még reggeli nyolcz órára se tértek haza, lehetett-e józan ésszel remélni, hogy még általában haza fognak valaha érkezni?... Az ember nem közelítheti meg büntetlenül a kárpáti várkastélyt!

Miriótát az álmatlan éj izgalmai teljesen ki-merítették. Csaknem aludt és alig bírt járni. Az atyja kénytelen volt őt haza kísérni. Itt a könyei ismét megeredtek... Szívszaggató hangon kiáltá Miklós nevét... El akart indulni a fölkeresésére. Az embernek megessét a szive a szegény leányon és attól lehetett félni, hogy belebetegszik.

Azonban sürgetően szükséges volt valamely megállapodásra jutni. Egy percznyi halogatás nélkül az erdész és az orvos segítségére kellett sietni. Nem volt szabad törődni azzal, hogy talán veszély fenyeget és a várkastély lakói, — akár emberek, akár túlvilági lények, — haragra gerjednek. A fődolog volt megtudni, mi történt Deck Miklóssal és az orvossal. Ez a kötelesség nemcsak barátaiakra hárult, hanem a falu valamennyi lakójára. A legbátrabbak nem fognak visszarettenni attól, hogy elinduljanak a Plesa erdőin keresztül és elmenjenek a kárpáti várkastélyig.

Miután ezt hosszas vitatkozás és szaladgálás után elhatározták, számszerint három »legbátrabb« akadt az összes lakosság közt, és pedig Kolecz uram, Frik, a pásztor, és Jónás — ezen kívül egy sem több. Hermod mester hirtelen közvényes fájdalmat érzett a lábaiban és csakugyan két széken kellett végig nyújtóznia, hogy elvégezhesse teendőit az iskolában.

Kolecz uram és társai kilencz óra körül, óvatosságból jól felfegyverkezve, elindultak a Vulkán-szoros felé és ugyanazon a helyen, a hol a megelőző napon Deck Miklós elvált tőlük, behatoltak a sűrűségbe.

Nem ok nélkül gondolták, hogy ha az ifjú erdész és az »orvos« úton vannak hazafelé, minden bizonynyal arra fognak visszatérni, a merre felmentek a várkastélyhoz. Csakugyan, mihelyt az erdőbe érkeztek, meggyőződtek róla, hogy könnyű dolog lesz a nyomukat követni.

Hagyjuk őket egyelőre tovább menni és lásuk, hogyan változott meg Macsesden a közvélemény, mióta a »legbátrabbak« útnak indultak. Csak kevéssel ezelőtt feltétlenül szükségesnek látszott, hogy vállalkozó szellemű emberek Deck Miklós és az orvos felkeresésére menjenek, de most, miután már elmentek, ez a vállalkozás határtalan könnyelműségnek látszott. Mi haszna lesz, ha az első szerencsétlenséget netalán egy második követi? Senki sem kételkedett többé, hogy az erdész és az orvos áldozatul estek vak-

JÓZSEF FŐHERCZEG ÉS CSALÁDJÁ. — Koller Károlynak 1879. évben a Margit-szigeten fölveti fényképe.

merőségüknek; mit fog tehát használni, ha Kolecz uram, Frik és Jónás szintén szerencsétlenül járnak? No, ugyan sokat fog segíteni a bajon, ha a fiatal leány majd nemcsak a jegyesét sirathatja, hanem az atyját is, és ha a pásztor és a korezmáros barátai kénytelenek lesznek maguknak szemrehányásokat tenni azért, hogy vissza nem tartóztatták őket, akár erőszakkal is!

Általános volt a szomorúság Macsesden és semmi jel sem mutatott arra, hogy egyhamar meg fog szünni. Kolecz uram és két utitársának visszaérkezésére az éj beállta előtt még azon esetben se lehetett számítani, ha semmi baj sem érne őket.

Képzhetők tehát, milyen nagy volt a meglepetés, mikor delutáni két óra tájban megpillantották őket az országúton, meglehetősen távolra a falutól. Mirióta, a kit azonnal értesítettek, lélekszakadva futott eléjük.

Nem hárman voltak, hanem négyen. A negyedikben mindenki az orvosra ismert.

— Miklós... szegény Miklósom! — kiáltá a leánya. — Nincs itt az én Miklósom?

De bizony Miklós is ott volt... Ott feküdt a faágakból összetakolt saraglyán, a melyet Jónás és a pásztor csak nagynehezen bírt czipelni.

Mirióta oda rohant a jegyeséhez, föléje hajolt és a karjai közé szorította.

— Meghalt! — kiáltá, — meghalt!

— Nem!... nem halt meg, — felelé »doktor« Patak, — de megérdemelte volna, hogy

meghaljon... a mint hogy én is megérdemeltém volna.

A fiatal erdész eszméletlenül feküdt. Tagjai meg voltak meredve, az arca halálsápadt volt és a lélekzését alig lehetett észrevenni. Ha az orvos arca nem volt oly sápadt, mint a társáé, ezt csak annak lehet tulajdonítani, hogy a hosszú gyalogolás következtében visszanyerte rendes téglavörös színét.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* **Leány-inség.** — nek nevezik az amerikai lapok a jelenlegi állapotokat Kaliforniában, hol csaknem minden községben hiány van a férjhez menetre alkalmas nőkben, oly annyira, hogy most már vállalkozók akadnak, kik nagyobb mennyiségű leányszállítmányokat visznek oda.

* **A lábtörzítés** ostoba divatját megirigyelték a khinaiaktól az amerikai hiú nők, kik most a talp és láb között erős köteleket alkalmaznak, hogy lábuk kisebbnek látszassék.

* **A hírlapíró** nőket a japáni mikadó rendeletileg tiltotta ki országából, kimondván, hogy nem szükséges, de nem is ohajtható, hogy a nők hírlapok szerkesztésével és írásával foglalkozzanak.

* **Az időjárás** Nagy-Britanniában már annyira tökéletesedett, hogy a meteorológiai intézet jóslatainak 84 százaléka már a múlt évben beteljesedett.

* **A bibliából** a British-Museum könyvtárában 2700 különféle kiadást őriznek, melyek közül 75-öt még a XV. században nyomtattak. Erről a világhírű gyűjteményről most adtak ki egy vaskos kötetet tevő katalógust, melyben igen sok unikum és ritkaság soroltatik fel.

Nevezetes példán a madagaszkárin nyelven 1830-ban nyomtatott biblia, mely az ottani keresztény üldözések miatt igen ritka. Amerikában a legelső bibliát 1661-ben nyomták és pedig a massachusetts-i indiánok nyelvére fordítva.

* **A víz ereje.** Egy amerikai vendégfogadóban fogadás történt, hogy egyetlen ember sem képes kibírni, hogy körülbelül egy méter magasból egy quart (körülbelül 1 liter) vizet cseppenint hullasának kezére. Csakugyan a fogadóember, ki különben igen erős és egészséges volt, már az 500-dik csepp lehullása előtt visszavonta kezét, mert az utolsó cseppek nagy fájdalmakat okoztak s kezén is nagy kiterjedésű hólyag képződött.

* **Voltaire**től több mint 500 sajátkezűleg írt s eddig kiadatlan levelet fedeztek fel Bessingben. A híres francia író e leveleket Genfben lakó Tronchin orosz barátjához írta több éven át s annak hátrahagyott könyvtárában találta fel egyik utódja. A leveleket közrebocsátják.

* **A levélbélyegeket** Anglia mintájára Európában legelőször Zürich kanton honosította meg. 1843 május havában adták ki az első bélyegeket, négy centimeseket a városi s hat centimes értékűeket a vidéki levelek számára. A példát csakhamar követték Genf és Basel is.

* **Papirgyufák.** Jönköpingben, mely tudvalevőleg a svéd gyufák egyik fő gyártó helye, Frederickson nevű mérnök most papírból készít gyufákat. A papirgyufák a zsebméterekhez hasonlóan érctartóban vannak felgömbölyítve s az által gyúlnak meg, ha gyorsan kihúzzák a tartóból. Az új papirgyufák rendkívül könnyen állítják elő, úgy, hogy 90 férfi és 8 gyermek egy óra alatt képes egy millió darabot előállítani.

* **A hírlapírók munkáját** akarja megkönnyíteni Edison, oly módon, hogy a fonográfba belebeszélte a dolgot egy más gép rögtön önmagától kisérdje. Ily módon a hírlapot csakugyan nagyon gyorsan lehetne előállítani.

* **Megfagyott bor.** Ausztrália Új-Dél-Wales nevű államából nagyobb mennyiségű bort küldtek kiállítási tárgyként Chicagóba, útközben azonban az egész szállítmány jéggá változott.

AZ 1848-IKI MÁRCZIUSI MOZGALMAK ÉS A HELYTARTÓ-TANÁCS.

(Adatok márczius 15-ike történetéhez.)

Immár negyvenötödikször virrad ránk márczius 15-ike azóta, hogy e nap Magyarország történetének nevezetes napjai közé soroltatt.

Kegyelettel, lelkesedéssel üli meg e napot a magyar nemzet most is. Emléke az évek hosszú során nem halványodott, az iránta való kegyelet nem csökkent, sőt ellenkezőleg: amaz mindinkább élénkül, emez pedig évről-évre fokozódik. Ime Budapesten már nemcsak az egyetemi fiatalok, hanem a fővárosi tanács rendelete folytán az összes tanuló ifjúság ünnepli meg márczius 15-ikét.

És a főváros példáját követi a vidék. Már évek óta országsszerte rendeznek ünnepélyeket e napon, emlékezésedekben, szavalatokban dícsőítve azt.

Maholnap márczius 15-ike csakugyan igazi nemzeti ünnepé lesz, és méltán. Mert e nap a magyar szabadság hajnala, kezdete ama dicső korszaknak, mely hazánk történetének legfényesebb lapjait betölti. Nemcsak a sajtószabadság kivívása, hanem 1848—49 összes dicsősége: az országgyűlés nagy vívmányai, a nemzet hőies küzdelme, a melyet szabadságáért folytatott, — mind ennek emléke megújul lelünkben e napon s teszi azt oly emlékeztetéssé.

A mi a márczius 15-ikén történt eseményeket illeti, azokat ismeri mindenki: a »Talpra magyar«-t, a tizenkét pontot, a sajtó-szabadság kivívását és Tánácsos kiszabadítását — úgy tudjuk e dolgokat, mintha szemünk láttára történtek volna. Azért fölszegecsnek tartjuk ezeket elmondani, annál is inkább, mert hiszen e lap hasábjain már ismételtelen történt róluk megemlékezés; többek közt 1887-ben *Pulszky Ferencz*, ama nagyidők egyik tanúja és szereplője írt »*Márcziusi napok*«-ról, 1888-ban pedig a márcziusi események krónikájából, b. *Nyáry Albertnek* »*A magyar forradalom napjai*« című művéből jelent meg bő kivonat.

Ezúttal kevésbé ismert dolgokat szándékozunk elmondani, nevezetesen azt, hogy miképen viselkedett a pesti mozgalmakkal szemben a magyar királyi helytartó-tanács. Főforrásunk egy levél, a melyet az országos levéltárban, az 1848—49-iki vegyes iratok között találtunk. E levelet gróf *Zichy Ferencz*, a helytartó-tanács ideiglenes elnöke, intézte gróf *Apponyi György* kancellárhoz és pedig *márczius 13-án*, két nappal a pesti mozgalom kitörése előtt.

A párisi forradalom híre, mely csak márczius első napjaiban érkezett Pestre, itt is, mint Európásszerte, nagy izgatottságot keltett. Mindezt arról beszéltek az emberek: az utczán, magánkörökben, nyilvános helyeken, különösen pedig az *Ellenzéki Kör*-ben és az úri-utezai *Fillinger-kávéház*-ban. Az utóbbi a tüzesvérű fiatalok volt rendez gyűlékező helye. Hogy mily izgatottan várták a legújabb párisi híreket, mutatja, hogy a lapokat a billard-asztalokról hangosan olvasták fel, mert a kávéház látogatói egyszerre kívánták a híreket hallani.

A fővárosban mindenki feszült várakozással

nézett a jövő elé; mindenki tudta, érezte, hogy nevezetes dolgok fognak történni.

Márczius 9-én az *Ellenzéki Kör* a francia mozgalom örömeire lakomát rendezett. Jellemző, hogy a lakoma alatt nemcsak a Rákóczi-induló, hanem a Marseillaise hangjai is lelkesítették az egybegyűlt társaságot.

A párisi események a pesti ifjakra is nagy hatással voltak. Elhatározták, hogy a francziák példájára nagy reformlakomát rendeznek és pedig márczius 19-én, vasárnapon, a Rákóczi. E célból márczius 12-én aláírási ívet bocsátottak ki, a melyekre tömegesen iratkoztak alá az emberek, főképen az egyetemi tanulók.

A reformlakoma eszméjét az *Ellenzéki Kör* is magáévá tévén, az ifjúságot egyesülésre és a lakoma és egyéb teendők fölött való tanácsko-

tartó-tanács tudomására jutván, márczius 13-án rendkívüli ülést tartott, azonban a dolgot minden oldalról meghányván-vetvén, arról győződött meg, hogy jelenleg határozottan nem intézhetnek, mert a dolog könnyen élére állíthatnák és oly jelenetek idézethetnének elő, melyek talán elmaradnának. Különben is a helytartó-tanács minden pillanatban összeülhet, s ha a körülmények jelentékenyebben fejlődnek ki, nem fogja elmulasztani a kellő alkalmat arra, hogy határozottan föllépjen. Baj az, hogy az egyetemi-tanács tagjai részint papok, részint oly egyének, kik tudomány és hasznos szolgálatok tekintetében minden dicséretre méltók ugyan, de éppen nem bírnak azon tulajdonságokkal, hogy az ifjúságot fegyen tarthatnák. Ily körülmények között, ha a helytartó-tanács utján az egyetemi tanácsnál történnek is némi intézkedések, ez nemcsak, hogy sikerrel nem járna, de sőt könnyen kompromittálhatná a felsőbb hatóságot, a mi pedig az amugy is terhes körülményeket még inkább súlyosbítaná. Az egyetem évek óta szűkölködik elnök és alelnök nélkül és e szomorú körülménynek nyomasztó súlyát most leginkább érezhetni. Ha mégis szükség volna komolyabb föllépésre, az egyetemi ifjúság irányában, ez legelőszőrűbben a karok igazgatói útján történhetnének. Minthogy pedig előre láthatólag leginkább a jogkari ifjúság irányában lesz szükség komolyabb föllépésre, a helytartó-tanács a nádort az iránt való intézkedésre kérte föl, hogy *Urovis János*, a hét-személyes tábla ülnöke, ki az egyetemi jogi kar igazgatója volt, rögtön térjen vissza Pestre és innen el ne távozzék.

A Pest városában előforduló egyéb körülményekről is ír gróf *Zichy* a kancellárnak. Úgy értesült, hogy az ifjúság az *Ellenzéki Körrel* egyesülni kíván s hogy az utóbbi közelebb tartandó gyűlésén egy tizenkét pontból álló indítvánnyal kíván föllépni, a mely ha határozattá válik, egy fényes küldöttség által »petitio« alakjában Pozsonyban az országgyűlésnek volna benyújtandó.

A tizenkét pontot a gróf leveléhez mellékelte is. E pontok az ismeretes tizenkét ponttól némileg eltérők, a mennyiben nincs köztük a »nemzeti bank« és a »politikai foglyok szabadon bocsátása«. Az utóbbiról tudjuk, hogy azt *Vahot Imre* indítványára márcz. 14-én az *Ellenzéki Körben* tartott közgyűlés után, a *Fillinger-kávéházban* szúrták közbe, olyformán, hogy a katonaságról szóló két pontot egybevonták. Eredetileg a »képviselet egyenlőség alapján« is föl volt véve a tizenkét pont közé, azonban ezt utóbb törölték s helyébe a »nemzeti bank«-ot ígtatták.

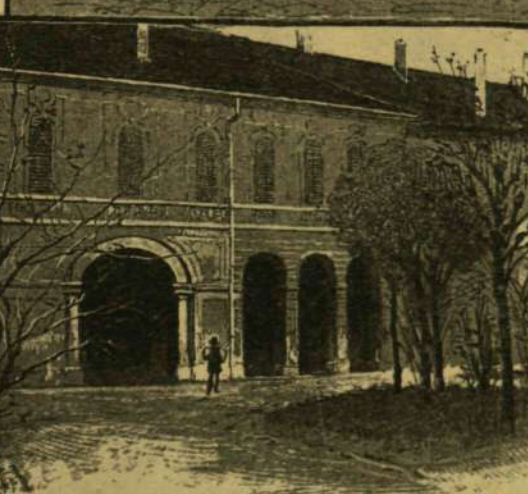
Nem érdektelen az a hír sem, melyet gróf *Zichy* szintén közöl a kancellárral, hogy tudniillik a konzervatív pártól általánosan azt beszélik, hogy az megszűnt s az ellenzéki összefort; miért is a *Pesti Gyűléshoz*, a konzervatívok klubjához az *Ellenzéki Kör* részéről fölszólítás is intézettek az iránt, hogy vele egyesüljön, — úgyis csak egy fal választja el őket egymástól. Az egyesülés eszközésében leginkább *Császár Ferencz* szerepel.

Levelet a gróf azzal fejezi be, hogy »a kifejlődő körülményekhez képest rögtön intézkedni kötelességének tartja a királyi helytartó-tanács«.

Azonban ember tervez, Isten végez...

Másnap, márczius 14-én kitört Bécsben a forradalom, melynek híre az nap este Pestre érkezett, mig egyrészt az ifjúságot tette indította, másrészt annyira megfélemlítette a helytartó-tanácsot, hogy az márczius 15-én, midőn húsz-ezernyi tömeg zászlók lobogtatása mellett, hangos rivalgással Budavárába törtétt föl, és a pesti polgárság nevében az e célra alakult választmány élén *Nyáry Pállal* és *Klauzál Gáborral*, azt kívánta, hogy a cenzurát rögtön

* Az író, Petőfi egyik gyűlölt kritikusa.

A helytartó-tanács épülete az udvar felől.

A HELYTARTÓ-TANÁCS ÉPÜLETE AZ ORSZÁGHÁZ-UTCÁBAN, BUDÁN. (Most a magyar kir. belügyminiszterium épülete.)

törülje el, *Stancsics*-ot* bocsássa szabadon, a katonaságot tiltsa el attól, hogy a rend fenntartásába elegyedjék, — mondom annyira megfélemlítette, hogy mindenbe beleegyezett.

A nevezetes okmányt, melyben a helytartótanács kimondja *Stancsics* szabadon bocsátását, a censura eltörlését, és megígéri, hogy a katonaság semmibe sem fog avatkozni, dr. Toldy László fő- és székvárosi főlevéltárnok ír szíveségéből egész terjedelmében ime közöljük:

12.443.

Nemes Városi Tanács!

E város polgárságának közgyűléséből rendelt választmány oly kérelemmel járulván e kir. Helytartó-tanácshoz, miként a városban mutatkozott ingerültség lecsillapíthatása tekintetéből

1-ször *Stancsics* Mihály — ki egy általa közre bocsátott könyv miatt bebörtönözött, az ellene indított perbeli eljárás befejezéseig Nyáry Pál Pest-megyei másod alispán kezessége mellett, fogságából azonnal szabadon bocsátassék.

2-ször. Hogy a megelőző könyvbírálat tüstént megszüntetvén, tökéletes sajtószabadság létesítesék, az utólagos vagy is repressiv könyvbírálat azonban a fenálló Törvények szerint egy, az eddig működött könyvbírálok kizárásával oly egyénekből alakítandó testület által gyakoroltassék, melyek a közönség bizodalomával bírnak.

3-ször. Hogy a katonaságnak beleavatkozása megelőztessék — miután az említettéknél fogva különben is a két helybeli hatóság a személy és vagyonbátorság fontartásáról kezesedik — ugyan e királyi kormányzék e városi Tanácsnak ezennel tudtúl adni kívánta:

az elsőre, hogy *Stancsics* Mihály, noha rendelkezése alá nem tartozik e királyi Helytartótanácsnak, még is közbenvetése folytán valósággal szabadon elbocsátott.

a 2-ra, hogy kebelbeli könyvbírálati főhivatal E'nöke az iránt gondoskodni fog, miszerint az eddig divatozott előzetes könyvbírálat addig, míg e részben a törvényhozás határozottan nem rendelkezik, helyt ne fogjon, az utólagos könyvbírálat pedig nem az eddig működött könyvbírálok, hanem egy közbizodalommal felruházott egyénekből álló testület által élő törvényeink szerint gyakoroltassék.

a 3-ra, hogy törvényeink értelmében különben is a közönség, bátorság és rend fenntartása a helybeli hatóságokat illetvén, azon esetre pedig, ha erre önjüket elégtelennek látják, szabadságukban, sőt tisztükben állván, az e végre rendelt katonai erő segédelméhez folyamodni, mintán a helybeli két hatóság az ikervárosokban fenntartandó közrend és bátorság iránt e királyi kormányzékot biztosítja a katonaság közbenjárásának szüksége önkényt megszűnik.

Minek tudatása mellett nem kételkedik a k. Helytartótanács, miként e Városi tanács törvényes hatóságához képest nem csak az ideiglen felzavart csend helyreállítása, hanem annak, valamint a közönség és bátorság folytonos fenntartása felett is éber figyelemmel őrködendik. Kelt Budán a magyar királyi Helytartótanácsnak ezernyolekszáz negyvennyolcadik évi Bójtás hó tizenötödikén tartott Üléséből.

Ezen városi Tanácsnak Jóskarói Gróf Zichy Ferencz s. k. Nyékly Mihály s. k.

Kiválról

12.443.

Pest Szabad Királyi Város becsüendő értelmes és gondos N. N. Fő-Bírája, Polgár Mestere, s többi Tanácsnokai, hites Polgárai, és egész Községének Hivatalosan sürgötös Pesten.

A helytartótanács e leiratára a pestvárosi tanács a következő végzést hozta:

4817. sz. Marc. 16. 3/42. 1848.

E k. intézvénnyel, mellynek tartalmáról a Tanácsnak a választmány közzétett jelentése nyomán már úgy is volt tudomás, újtíva a Tanács örövendőségét, eredetben tartassék a levéltárban, másolatban pedig oly végre adatik ki Városkapitány Szekrényes Endre úrnak, hogy 2. pontjáról a kebelbeli minden nyomda tulajdonost tüstént értesíteni el nemulassza. Végeztetett Pesten 1848. évi martius 16.

A Városi Tanács által ugyanott

A végzés alatt a városkapitány következő megjegyzése: „Vettem 1848. mart. 16 esti 7 órakor Szekrényesy.”

Szekrényesy, mint az eredeti okmányon látható aláírásokból kitűnik, nem kapott másolatot, hanem magát az eredeti leiratot közölte a pesti nyomdatulajdonosokkal, a kiknek aláírásai az oklevélen olvashatók. Aláírták pedig: Lukács, a Beimel-féle könyvnyomda haszonbérője, a Trattner és Károlyi

* Így hívták eredetileg. A Tancsics nevet utóbb vette föl elhalt kis fia emlékére, a ki apja nevét így ejtő ki.

féle könyvnyomtató intézet igazgatósága, Landerer és Heckenast, Walzel Ágoston, Mandello J., Frank Josef, Szerelmey Miklós (ezen megjegyzéssel: „Olvas-tam Pesten 1848 Április 3-án délután 5 órakor”), végül Steger T., Kalina Antal és Lorber György résznyomók.

Ez okmányt ugyanaz a sok ezernyi néptömeg vitte Pestre, mely a börtönből kiszabadított Tanácsot diadalmenetben, fáklyafényrel és egetverő éljenzés között kísérte át Budáról.

Mi, kik a szabadsajtó korában nőttünk fel, nem tudjuk megérteni azt a rendkívüli hatást, melyet a censura megszüntetése az akkori írókra tett. De ha ismerjük a nyomasztó censurai viszonyokat, a melyek szárnyat szegtek a gondolatnak, és mintegy már csirájában elfojtották azt, természetesnek fogjuk találni, ha a *Pesti Divallap* a kivított sajtószabadság fölött való örömben így kiált fel: „Mintha kebleinkről mázsás kő esett volna le, vagy fojtó légtől menekültünk volna meg. Szabadon lehelünk... Úgy érezzük magunkat, mint a sötét börtönből kiszabadult fogoly, ki hosszas szenvedés után először pillantja meg Istennek szabad egét, először szívja a sokáig nélkülözött szabad levegőt!”

TAVASZI KALAP.

És természetesnek fogjuk találni *Petőfi* elragadtatását, a ki „*Napló*”-ját e szavakkal kezdi: „Szabad a sajtó!... Ha tudnám, hogy a hazának nem lesz rám szüksége, szívembe mártanám kardomat, s úgy írnám le haldokolva, piros véremmel e szavakat, hogy itt álljanak a piros betűk, mint a szabadság hajnalsugarai. Ma született a magyar szabadság, mert ma esett le a sajtóról, a bilincs...”

Dr. BARÓTI LAJOS.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris. márcz. 6-án.

A tavaszi divatok az idén előbb megszülettek, mint a tavasz, t. i. a naptárkészítő tavasz. Minden lépten-nyomon ibolyákkal díszített kalapokat, parányi selyem napernyőket s világos keztyűket viselő hölgyekkel találkozunk, holott még mindig várhatni a márcziusi havat. Különben nem csoda, ha az emberek a végtelen hosszú, zord tél után prémes ruhákat megunták. Mindenek előtt a gyönyörű *Manteau* és *Cape*-ok vonják magukra figyelmünket. *Manteau*-t — ne tessék ezt köpenynek nevezni — *Ombre*-bársonyból hímzett széles vállgallérral fűrés hölgyek viselnek, míg a fiatalok *livrée* színű posztóból készült *Cape*-okban jár. Itt aztán a művész megmutathatja, mit tud, mert csakugyan nem csekély feladat egy oly ruhadarabra, mint a *Cape*-on, mely az övig takarja el a testet, mindenféle díszítést alkalmazni. És mégis el kell ismernünk, hogy a hosszú *Gaze écharpe*-okkal, csillogó arany *grèl*-l el látott *Cape*-ok mindenesetre sokkal díszesebbek, mint a bokáig érő esőköpenyek, melyekben turista angol nők a járó-kelő közönség közt feltűnést akar-

nak kelteni. Mintha bizony tavasszal csupán az eső ellen kellene védekezni.

Fecske-kék *«Empire»* szabásu ruhák *Maraboot* tollakkal szegélyezve a hozzávaló *Cape*-al első rendű séta toilette-t képeznek. A krinolin, mely a mult télen itt-ott szekrényben meghúzódva lappangott, most már bizonyos mérvben lábra kapott. Ugyanis a hölgyek oly szoknyákat viselnek, melyekbe két vékony acél-abroncs van bevarrva, vagy pedig lőszörrel bevont juponokat, melyek a felső ruhát még sokkal feszebbre tartják. Az egész dolog csak az átmeneti korszak jele, és valószínűleg a 6—8 abroncsos krinolin előbb-utóbb való behozatalát jelenti. A ki tudja, mily módon teremtik meg a divatot, bizonyára nem fog azon fennakadni, ha a szabók minden áron rajta vannak, hogy a végtelen bőségű ruhák uralma ismét beálljon. Míg mostanában egy uszályos ruhára is csak fél annyi szövet kell, mint annak idején a krinolinok országában, s a művészek jövedelme is ötven százalékkal megapadt.

A mostani *yaquet*-ok, tekintettel a mindinkább bővebb szabást mutató szoknyára, szintén nagy változáson mentek keresztül, minek következtében eredeti könnyed jellegüket egészen elvesztették. Kényelmes, a czélnak teljesen megfelelő kabátkákat legfeljebb otthon vagy kisebb kirándulások alkalmával lehet viselni, mikor is senki sem kívánhatja, hogy orosz zold. *Bismarck*-barna s egyéb különöz színű öltönyöket viseljünk.

Hogy mennyire benne vagyunk a különzködés korszakában, azt leginkább az idemellékelt rajzokból láthatod, melyeknek két alakja az 1793- és 1893-iki divat szerint van öltözve. Ugyan kérlek, hol van itt a lényeges külső különbség. A mostani «*Fin de Siècle*» s a forradalom hölgyei majdnem teljesen egyformán öltözködtek. Az idei divatkép ezer meg ezer utánzó Páris minden utcáin láthatók, miből azt következtetem, hogy a ferde ízlés iránya nem lesz tartós.

Kalapok dolgában szintén a mult század végét utánozzák s be kell vallani, egyes minták nem éppen rosszul veszik ki magukat. A mellékelt képen látható barna kalap a *Tranon-i* vadász kalapokra emlékeztet. Ilyet *Mária Antoinette* udvarhölgyei viseltek, ha az udvar Meudon-ban vagy Neuilly-ben vadászott. Az urak három szegletű nemez kalapot fehér strucc-tollal, a hölgyek majdnem hasonló alakú, csak hogy selyemből készült tocque-okat viseltek. Magától értendő, hogy a kissé furcsa és ódon szerű divat csak addig lesz kapós, míg a nap sugarai az arcz védelmére valami czélszerűbb kalapformát nem tesznek szükségessé.

A napernyők most valóságos liliputi méretekkel bírnak s legfeljebb arra valók, hogy az ember a még mindig csipős márcziusi széllel a napot is távol tartsa.

Mindezekből az látható, hogy a divat összes jelenségei az általános hangulat idegességére vallanak. London és Berlin teljesen visszavonultak a párisi divat-piaczról, még pedig ez utóbbinak roppant kárára.

Alice.

SZÍNHÁZ.

«*Déliabók*». A Garai pályázatnál díszetért nyert népszínmű 3 felvonásban. Írta Kazaliczky Antal.

A népszínház igazgatósága a Garai-féle pályázat darabjai előadásánál, úgy látszik, nem akarta a nemzeti színházat követni, mely először a pályakoszorúzott «*Mai divat*»-ot hozta színre. A népszínházi Garai-díj nyertese, a «*Czine Mintye*» helyett első ízben, márcz. 3-ikán, a «*Déliabók*» került színre, a mely darabot a pályázat alkalmával csak díszetért bélyegezték meg. Nyilván ezt a darabot akarta a közönség első dühének odadobni az igazgatóság, hogy aztán a másik, a pályanyertes mű, békésebb, kedvezőbb fogadtatásban részesüljön. Azonban nem igen volt szükség elővigyázatra. A példásan barátságos népszínházi közönség (különösen az ötven krajczáron alóli) elég jól fogadta az újdonságot; mulatott Blahánén, kacagott egy pár ismert humoros figurán és egészen véve csodálkozott azon, hogy ez a darab nem is olyan rossz, mint a minőnek megdicsért munkának lennie dukál.

Hiszén *Kazaliczky* úrnak — a «*Déliabók*» szerzőjének, ki jónévvü vidéki színész — voltakép elég nehéz földadata volt. Népszínművet akart írni, még pedig (legálább föltehetni róla) jót és el akart térni a szokott sablonoktól. Mert nálunk ez a népszínművek receptje: «Vegy egy tarisznyára való Blahánét, keverd jól össze Vidorral, szórj közükük különböző népdalnak csüfölt jödlér-nótát, fűszerez cigány-nyal, falusi pappal, zsidóval, daloló néppel. Hagyd az első felvonásban főzni, a másodikban forni, a harmadikban kiforrni, és vigyázz, hogy a végén nagyon — sületlen ne legyen!» *Kazaliczky* úrnak tehát az volt a törekvése, hogy ettől a sablontól eltérjen. De mivel ő vidéki színész, s egy csomó népszínmű a kis-ujjában van, akaratát ellenére is csak megeselekedte a «*Déliabójait*» úgy, a mint népszínműveket gyártani szokás.

A darab gyöngécske meséje a következő:

I. FELVONÁS.

Kisréthy, gazdag paraszt szerelmese Kisréthy-Kovács, ezéltt gazdag paraszt] nébe. Kisréthy, csinos menyecske szerelmese Kovácsné, volt csinos menyecske Kovácsba. Pali, Erze szerelmese egymásba.

Pap: 2 banya; Vérese, szolga; Bagó, tehenes; Bab Jani, arató; asszonyok, leányok, legények, a kik senkibe sem szerelmese.

II. FELVONÁS.

Kisréthy } még mindig szerelmese egymásba.
Kovács }
Kovácsné } úgy tesznek, mintha szerelmese
Kisréthy } volnának egymásba.
Pali, Erze azt hiszik, már nem szerelmese egymásba.

Pap: két banya; stb., mint fönt.

1793.

1893.

SZÁZADVÉGI DIVATOK.

III. FELVONÁS.

Kisréthy } szerelmese egymásba.
Kisréthy }
Kovács }
Kovácsné } szintén szerelmese egymásba.

Pali, Erze még pláne szerelmese egymásba.
Pap, stb., mint fönt.

Látnivaló ebből, hogy a «*Déliabók*» tényleg déliabók, messziről csalogatják a tikkadt vándort, a ki — mint a pap mondja a 3-ik felvonásban — tidító forrást, hús ligetet vel földaláni, odaszalad, s aztán látja, hogy káprázat volt az egész, nines ott semmi, semmi....

De még kell hagyni a szerzőnek, hogy halva született tárgyat becsületes igyekezettel akarta kidolgozni. A nyelvete elég szép kötött beszéd — talán néhol «nagyon is szép» a parasztemberek szájába; — némely, habár nem teljesen eredeti, alakja jó vonásokkal van megrajzolva, mint pl. a plébános, Vérese

és Bab Jani. Az első felvonás hangulatosan kezdődik. Hajnali kép, a munka és az első szerelem dícsőitése, a mely bensőségével, egyszerűségével, megnyerte a nézőt. Fájdalom, hamar szétfoszott ez a csinos idill, s a nyomban következő két parasztkolyába bujtott «*komische Alte*» izléstelen bohózkodásai nagyon elkedvetlenítették a közönséget.

Az előadás elég jó volt. *Blaháné* mint Kisréthy Juci egész ragyogó tehetségével síkra szállt, hogy a ledér, rossz hitestársat mint ennivaló, pajkos menyecskét tegye valószínűvé. *Szirmai* a Kisréthy szörnyen unalmas szerepét komolyan és hatással adta. *Vidor* és az epizódokban *Szabó*, *Tollagi* és *Ujvári*, különösen pedig *Horváth Vincze* (plébános) elég jók voltak. *Lukács* Juliska (Kovácsné) a parasztasszonyt kothurnusszal adta.

Percival.

gyökeres magyar nemessékel benépesült csallóközi részében ősidők óta gyakorlatban volt, különösen addig, míg a nagyobb tavak az ármentesítési munkálatok következtében ki nem száradtak. E játékot ép úgy, mint Chernel úr említi, itt is ló- vagy ökröcsontokból készített eszközzel üzték.

Ezt az eszközt azonban nem szükség új névre keresztelni, mert annak megvan a maga tisztességes ősi magyar neve. «*Siklyó*», vagy a még gyakoribb «*Sikolya*». Sikolya olyan formán alkotva, mint kereszola.

E szerint talán nem hibázom, ha a Chernel úr által jó akarattal ajánlott, minden esetre új gyártmányú lábszánykó és lábszánykózás helyett az ősmagyar sikolya és sikolyázás szótak merem ajánlani.

E szerint talán nem hibázom, ha a Chernel úr által jó akarattal ajánlott, minden esetre új gyárt-

mányú lábszánykó és lábszánykózás helyett az ősmagyar sikolya és sikolyázás szótak merem

ajánlani.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Jókai regényei illusztrálva. Az Athenaeum-társaság új kiadásban bocsátja közre Jókai regényeinek egy részét. Illusztrált kiadás ez a 40 krajcáros füzetekben jelen meg. A magyar közönségnek alkalma nyílik, hogy kitűnő írója munkáit díszes kiadásban szerezhesse meg, a füzetekenki kiadás pedig a módot is megkönnyíti. Az első füzet már elhagyta a sajtót, megkezdődött benne Jókai egyik legfrissebb regénye: *«Egy magyar nábob»*. Az alak album-szerű, tiszta nyomással, nagy betűkkel finom papíron. Az illusztrációkat Goró Lajos készíti hozzá. A szöveg közti képek egy színnyomatú illusztráció is díszíti a füzetet. A vállalatban egyelőre az *«Egy magyar nábob»*, *«Az arany ember»*, *Szeretve mind a vépadig*, *«Báldánys vár»* és *«A Damokosz»* című regények fognak megjelenni. Az *«Egy magyar nábob»* 18—20 füzetben, 62 finom kivitelű szövegképpel és 8 színes akvarel-képpel lesz díszítve. Előfizetés 10 füzetre 4 forinttal úgy az Athenaeum könyvkiadó-hivatalához (Budapest, Ferenciek-tere), mint bármely könyveskereskedéshez czimezhető.

Jókai új regénye. Jókai Mórtól közelebb ismét nagyobb regényt hagyta el a sajtót, melynek tárgyát hazánk történetéből vette a koszorús író. A regény címe *«Fráter György»*, s mint Jókai maga mondja *«regénynek»* nevezett életírás. Martinuzzi György, a híres pálos-szerzetes, ki alacsony sorsból emelkedett a magas polcra, melyen Magyarország sorsának hatalmas vezetője lett, olyan regény-alak, mely méltó Jókai tollára, s ha élete történetéről itt-ott nem ad is tiszta valóságot a história, Jókai nagyogó fantáziája a hiányos adatokon is fölépíti regényét, s e művet is ép oly gyönyörűséggel olvashatjuk, mint Jókai más, hasonló műveit. Az öt kötetes regényt a Révai-testvérek adták ki, s ára 7 ft.

Klára. Költemények. Irta Versényi György. Budapest. 1893. Lapunk olvasói szerzőt eléggé ismerik, számos költeménye látott napvilágot a *«Vasárnapi Ujság»* hasábjain. Versényi erősen költői érzésű ember, de nem eléggé költő. A természet, a külvilág mély benyomást tesznek fogékony kedélyére, de költeményeiben nem domborodik ki elég tiszta képe a benyomásokról, olyankor ezek, mint a nem elég erőteljesen lenyomott, összefolyt pecsét, melyből látszik ugyan a czimorpaizsnak egy-egy szöglete, a paizst környező füzének egy-egy levele s a jelképes alakoknak egy-egy töredéke, de ha nem is az egész: az egésznek egy része elmosódott. — Szerzőnek most megjelent kis kötetét egészen a boldog szerelem dalai foglalják el, az első költeményben még a költő szorongva kérdi, hogy a lány testvértként szereti-e őt, vagy mint kedves, de a többi költeményben az a kétség már eloszlik a két egymásért lángoló szív idylli regényét találjuk. A kötetben van egy hosszabbkészes elbeszélő költemény is s néhány kedves gyermekkori emlékezés. A többnyire méla, egyszerű hangú költemények rokonszenvesen tündítik fel a költő egyéniségét s kellemes olvasmányt képeznek. A kötet ára 1 ft. Mutatványul közöljük mai számunkban a kötet egyik csinos dalát.

A Budapesti Szemle márciusi füzeté megjelent, mint rendesen, érdekes és becses tartalommal; közli Berczik Árpádnak az akadémiában tartott emlékszerződését Csiky Gergely fölött, valamint Vadnai Károlynak a Kisfaludy-társaság közgyűlésén felolvasott visszaemlékezését Bernáth Gazsáról. Riedl Frigyes az egységes középiskoláról értekezik. Földes Béla a gazdasági vállalatokról és szervezetekről, Brassai Sámuel veterán tudósunk pedig a *«Magyar Nyelv-történeti szótárról»*. Költeményeket Kozma Andortól (*«Szélsőnd»*) és Heinenek. *«Apolló-Isten»* fordítását találjuk Vargha Gyulától, a *«Colette fogadalmá»* francia regényből pedig a harmadik folytatást. A könyvmértetések közt — s Kozma Andor verseit bírálja elismeréssel. A *«Budapesti Szemle»* előfizetési ára egész évre 12 ft, fél évre 6 ft.

Az *«Ember tragédiája»* Berlinben. Madách dramatizált műve most a berlini Lessing-színházban fog előadásra kerülni a bécsi díszletekkel. Az előforduló énekrészekre az igazgatóság külön ötven tagú kórust szerződtetett. A zene- és énekarokat Hoffmann karmester vezeti.

«Betegségünk, orvosságunk», nagybőjti beszéd-sorozat, Ruschek Antal győrszigeti plébánostól. — Csak kivételes esetekben szoktak irodalmi rovatunkban egyházi beszédekről is megemlíteni, nem mintha az egyházi beszédet nem ismernék el irodalmi műfajnak; de mert az egyházi beszédek rendszeren felekezeti jellegűek s inkább esnek dogmatikák, mint irodalmi és szónoklati megítélés alá s azért inkább az egyházi szaklapokra bizzuk azok megítélését. De Ruschek plébános köteté, mely Budapestén a Franklin-társulat díszes kiállításában jelent meg s hét bőjti beszédet tartalmaz: ama kivételes jelenségek közé tartozik, melyek nem különleges felekezeti dogmákat, hanem igazi keresztényi felfogást hirdetnek s a mellett szónoki, sőt irodalmi szempontból is kimagaslóan az egyházi beszédek rendes színvonalá fölé. A kereszténység legmagasabb — s az emberi szív és élet legmélyebb rétegéből ered a fuvallat, mely e beszédek átleng. Ez ember bűnös-ségét, a társadalom erkölcsi romlottságát, a Megváltó nélküli élet sivárságát festi — ez a betegség, melynek egyedüli orvossága a Krisztushoz s az isteni kegyelemhez visszatérés. Az egyes beszédek lángoló hittel s a meggyőződés és ékesen szólás fenszárnyaló erejével vannak tele s összefüggésükben oly egészet képeznek, melynek hatása elől lehetetlen kitérni. Ma, egyházi zavarodásaink közepette, mikor — mint a középkorban, ismét a dogmák betűi fölötti harcz kezd uralkodni lenni, — megnyugtató jelenség, hogy egy mély tudással és lángoló hittel teljes katholicus pap oly beszédeket tart, melyeket (egyes kifejezések és vonatkozások leszámításával) bármely keresztény templomban el lehetne mondani. De lennének bár e beszédek bármely felekezeti színezték: mint szónoklati remek, a nagy kath. szónokokra, Bossuet-ra, Fénelon-ra emlékeztetnek s a magyar egyházi szónoklatnak díszeré válnának.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia márcz. 6-iki ülésén Vargha Gyula mint levelező tag tartotta meg széklőglő értekezését, s a legújabb népszámlálási adatok alapján magyar érdekesen és tanulságosan szőlt a magyar nyelv hódításáról az utóbbi tíz év alatt. A tanulmány kiterjeszkedik a magyarság általános fejlődési viszonyaira.

Történeti viszonyaitlantást vet a magyar nemzet alakulására. Hangsúlyozza, hogy a mai magyar nemzet, bár magyát az Ázsiából kijött ősök képezték, mint egész a hazai nép különböző végülékeiből állt elő s nem mint idegen faj áll szemben a többi nemzetiségekkel, hanem végre is rokon azokkal, a mi nagyon megkönnyíti a nemzeti egygyűlvadás munkáját. A magyarság létszámáról első megbízható adatunk 1840-ből van. Fényes Elek kimutatása szerint ekkor az egész magyar birodalomban 4.912.000 magyar anyanyelvű lehetett, — 1869-ben Keleti számítás szerint 6.160.000, — az 1880-ki népszámlálás szerint 6.445.487, a legutóbbi népszámlálás szerint pedig 7.426.730. Fél század alatt a magyarság 2.614.000 lélekkel, vagyis 54% százalékkal szaporodott, míg a többi nemzetiségek együttvéve csak 1.855.000 lélekkel, vagyis 22% százalékkal. Ötven évvel ezelőtt a magyar anyanyelvűek száma 37 százaléka volt az összes népességnek, jelenleg 43 százaléka. A magyar anyországnak, Horvát-Szlavonország nélkül, az arány sokkal kedvezőbb: itt 48% százaléka a népességnek a magyar elem, ha pedig a magyarul is beszélő másjaknak is számba vesszük, erős abszolút többségben van. 1880-ban a magyar anyországnak az idegenajkúak közül 817 ezer beszélt magyarul, 1890-ben már 1.077.892, és így az összes magyarul beszélők száma akkor 7.22 millióra, az egész népességnek 52.2% százaléka, újabban pedig 8.42 millióra, vagyis 55.4% százalékra nőtt. A magyar nyelv tudása azonban lassabban terjed, mint az idegen ajkúak szaporodása, úgy, hogy 1890-ben 441 ezerrel több olyan lakos volt az országban, ki magyarul nem beszélt, mint tíz évvel korábban. A 25 törvényhatóság város közül az egyetlen Szabadkán volt nagyobb az idegen ajkúak száma, mint a közöttük magyarul is beszélők száma. Viszont Budapestén, a hol óriási a fejlődés s az emelkedő ipar következtében nagy az idegenek beözönlése, most 11 ezerrel kevesebb azok száma, a kik nem beszélnek magyarul, mint tíz évvel ezelőtt. Legrosszabbul áll a magyar nyelv ügye Aradban, hol a magyar anyanyelvűek és a magyarul is tudó más ajkúak mindössze 4% százaléka tesz ki a népességnek. Tíz százaléknál kevesebb még a magyarul tudók száma Liptóban, Trencsénben, Turócsban, Sárosban, Beszterce-Naszódban, Fogarásban, Szegedben és Krassó-Szörényben. Ezek hátrább állanak magyarság tekintetében, mint Horvát-Szlavonország

több megyéje. Horvátországba szakadt véreink közül 1880-ban 20.491, 1890-ben pedig 33.834 tudott szerbül, vagy horvátul. Az arányszám változatlan, de mégis azt mutatja, hogy az eltorzított nagy sikerrel folyt. A tanulmány után azután a városok magyarosító erejére, a mely sokkal nagyobb, mint a vidéké. A városok népességének 68 százaléka magyar, a vidékének csak 45 százaléka. Csak Nagy-Enyeden, Szilágy-Somlyón és Zilahon szállt le a magyar anyanyelvűek arányszáma; e helyeken kétszeres éberséggel kellene figyelemmel kísérni a magyarság ügyét, nehogy elmosa az idegen tenger. A nők sokkal macakosabban ragaszkodnak nemzetiességükhöz, mint a férfiak. A legutóbbi népszámlálási adatai szerint a nem magyarajkú férfi-lakosságból 638 ezer, míg a női népességből csak 439 ezer beszélt magyarul. Ez azt bizonyítja, hogy idegen ajkú női lakosságunk nagyon idegenkedik a magyar nyelvtől. Különben a magyar nyelv elterjedésének gátja az is, hogy a magyar igen simulékony s könnyen tanulja meg az idegen nyelvet, sokkal könnyebben, mint bármelyik nemzetiségünk. Valamennyi nemzetiség közül az oláh az, mely legkevésbé hajlandó elsajátítani nyelvünket. A krassómezei oláhoknak még egy perczentje sem tud magyarul. A különböző népfajok magyarosodási hajlamát ismertetve, értekező részletesen foglalkozik azzal a területtel, mely Szilágy megye, Kolozs és Torda-Aranyos megyék magyar községei által a tiszai magyarságot némileg összeköti a székelységgel s hangsúlyozza, hogy milyen fontos nemzeti érdek volna itt megerősíteni a magyarságot s az oláhoktól két külön részre választani. A magyarul tudást a korral kapcsolatosan vizsgálva, arra a következtetésre jut, hogy inkább magyarosít az élet, mint az iskola s ez utóbbiak csak a városokban. Végre ismereti a különböző hírfelvezetők magatartását a magyarosodással szemben. Kimutatja a tótajkú alföldi ágostaiak s a ruthén görög katholicusok szép magyarosodását s különösen a szidők gyors asszimilációját, a kik hatalmas anyagi és értelmi erejükkel nemcsak erős oszlopát képezik a magyarságnak s a magyar állameszmének, hanem igen gyakran előőrsei is a nemzetiségi vidékeken.

A felolvasót a különösen nagyszámu közönség élénken megéltte.

Freskó mesteriskola. Az epreskerti művésztelep új díszes épülettel gyarapodott. A közoktatásügyi miniszterium emeltette a freskó-mesteriskola célzaira, melynek igazgató-tanára Lotz Károly festő-művésznök lesz. Az épületben van egy nagy műterem s mester s négy kisebb műterem a művésznövény-dek számára. Az intézet szeptemberben megnyílik. A mintarajztanodában a vízfestéssel állítanak új tanszéket, s tekintettel, hogy ezzel a műfajjal a nők különös előszeretettel foglalkoznak, Nadler Emma fiatal festőnő nevezik ki a tanszékre.

A színészegyesület közgyűlése. E hó 7-ikén volt Budapestén a vidéki országos színészegyesület és nyugdíjintézetnek rendes évi közgyűlése, melyen Stesser József miniszteri tanácsos, mint elnök üdvözölte az egybegyűlteket. A kongresszuson ötvenöt színtársulat nyolcvan tag által volt képviselve. Az első tárgy volt elnök választása, mert Stösser leköszönt, a mit az ellenzék nevében Breznay közönnel fogadott, mert — úgy mond — ezentúl a színészek szabadon és függetlenül intézhetik ügyeiket. Megválasztották elnöké Kaffka Lászlót, alelnökök pedig Pázmándy Dénes és Tiszai Dezső lettek. A központi tanács jelentése szerint 33 igazgató nyert ez idén működési engedélyt s működik jelenleg 30 színtársulatnál 888 tag, a kiknek összes fizetése 57.536 ft. Az 1892. évben 13.237 ft nyugdíjat fizettek ki, de 1893-ban már 17.016 ft lesz a kifizetendő nyugdíjalap és segélyek összege. Az 1892. év végével a nyugdíjalap vagyona 154.096 ft volt, a mult évhez képest tehát 17.290 ft szaporodás. A tartalékalap vagyona 4990 ft. A házalap tartozása ezzel szemben 113.160 ft.

MI UJSÁG?

A királyi pár Svájcban. A királyi pár csendes napokat töltött Territetben. A király, ki február utolsó napján érkezett oda, s 7—8 napot szándékozott ott tölteni, meghosszabbította tartózkodását s e hó 10-én készült vissza Bécsbe. A királyné még tovább is Territetben marad. Ő felségök több kirándulást tettek; a király egy ily alkalommal a villamos közúti kocsit használta. A királyi pár territeti időzésének híre sok látogatót csal a kies helyre, különösen angolokat, kik nem igen szoktak szerénynek lenni, úgy hogy ő felsége egy ízben udvariasan fölkiért egy nyomukban ügöző társaságot, hogy legyenek szívesek kissé hátrább maradni.

A millenniumi kiállítás. Az 1896-iki országos kiállítás programja már részletesen meg van állapítva. A kiállítás május elsőjén nyílik meg s tart október 15-ikéig. Közben időleges kiállítások lesz-

nek. Oly tárgyak állíthatók ki, melyek legalább lényeges részeikben itthon készültek, külföldön készült művek közül külföldön levő magyar születésű művészek vagy iparosok munkái. A kiállítás egyik főcsoportja a történelmi rész, mely Magyarország művelődésének mozzanatait tünteti föl a honfoglalástól kezdve: történeti okiratokban, régi eszközökben, iparművészi alkotásokban, egyházi tárgyakban, stb.

Lukács Béla kereskedelemügyi miniszter körlevélben felkérte a főpáspágot, hogy az egyes egyház-kerületekben működő lelkipásztorokat az ezredéves kiállítás nagy jelentőségére figyelmeztesse s őket felhívja, hogy főleg a fiatal nemzedékben a millennium alkalmából a nemzeti mult hagyományai iránt való kegyeletet ébresszék föl.

Jókai jubileuma. Jókait irodalmi működése fél-százados jubileumakor ünnepelni kívánja az egész nemzet, melynek dicsősége. Előjár természetesen a főváros, a hol a költő él és a hol az ünnepélyek színhelye lesz. Fényes, előkelő társaság is gyűlt össze e hó 4-ikén az új városház termében arra a tanácskozássra, melyet Komócsy József, mint a Petőfi-társaság alelnöke, hívott össze, hogy az ünnepély részleteit megállapítsák.

A tanácskozáson Komócsy elmondta, hogy két részben lehetne az ünnepet rendezni. Egy országos irodalmi ünnep, melyet a Petőfi-társaság rendezne, volna az első rész egy Jókai-albummal és Jókai munkáinak díszkiadásával. A második rész nagy társadalmi ünnep, melyet ugy szeretne elképzelni, hogy részt venne a társadalom minden rétege, s természetesen a nők is, mint a hogy az ősz Húgo Viktort ünnepelték Franciaország leányai; minde-
nek egy szál virágot tett lakása ajtaja elébe hódolata jeléül. Az értekezlet ezután Szász Károlyt választotta elnökül, ki az ünnepre néző legalkalmasab időnek ez év szeptember havát ajánlotta. Vadnay Károly bizottság választását indítványozta, mely a részleteket megállapítja. Gerlóczy Károly polgármester szintén végrehajtó bizottságot kíván, mely aztán a hatóságokat és egyesületeket is bevonja a mozgalomba. Thék Endre nagyvárosi szeretné, ha a főváros, mint az ország első törvényhatósága állana a mozgalom élére. György Aladár 15—20 tagu bizottság kiküldését indítványozza. Thaly Kálmán azt hangoztatja, hogy a politika az ünnep minden részéből kizárassék, hogy részt vehessen abban mindenki, politikai pártállása különbsége mellett is. Falk Miksa is helyesli ezt, egyuttal megjegyzi, ebből az ünnep alkalmából gondoskodjék a nemzet valami módon arról, hogy Jókai anyagi gondoktól teljesen menten élhessen; a bizottság dolga lesz ennek a módját készíteni, tapintatosan és óvatosan, nehogy a nagy férfi érzékenységet sértssék. — Ezek voltak a felszólalások s ezután megalakították a végrehajtó bizottságot. Tagjai: dr. Agai Adolf, Beöthy Zolt, Brizay Kálmán, Emich Gusztáv, Eötvös Loránd báró, Evva Lajos, Falk Miksa, Falk Zsigmond lovag, Gerlóczy Károly, György Aladár, Horváth Gyula, Komócsy József, Marton Alajos, Morzsányi Károly dr., Nagy Miklós, Rakosi Jenő, Szász Károly, Szana Tamás, Sziklady Sándor, Szily Kálmán, Thék Endre, Vadnai Károly, dr. Wagner Géza, Zala György.

Szeged város legközelebbi közgyűlésére dr. Cserő Ede indítványt jelentett be, hogy válassza meg a közgyűlés Jókait Szeged díszpolgárává, a jubileum alkalmából üdvözölje s az ünnepélyen megfelelő módon képviseltesse magát. Késztelést hogy elfogadják egyhangulag és Szeged példáját többi városaink is követik.

Bedő Albert jubileuma. A Bedő Albert miniszteri tanácsos s országos főerdőmester 25 éves szolgálat alkalmából rendezett ünnepély melegségében családi jellegű volt, külsőségeiben pedig díszes. Az ország minden részéből feljöttek az erdészek, s e hó 4-ikén az orsz. erdészeti egyesület helyiségében gyűltek össze.

Ott voltak: Wekerle miniszterelnök, gr. Bethlen András a jelenlegi és gr. Széchenyi Pál, a volt földmívelési miniszter, B. Bánffy Dezső, a képviselőház elnöke, Fejér Miklós államtitkár, b. Eötvös Loránd, az akadémia elnöke, sok notabilitás. Bedő Albertet a terembe léptekor harsány illyenással fogadták és Scholcs Gyula máramaroszegeti erdőigazgató üdvözölte, felsorolva érdemeit. E közben leleplezték az érc szoborművet, mely művészi díszítessz talpazon Bedő Ábrázolja és Strob Alajos műve. Az orsz. erdészeti egyesület nevében az alelnök, b. Bánffy Dezső mondott üdvözlőt, és felolvasták a Párisban időző elnöknek, gr. Tisza Lajos miniszternek üdvözlő iratát. A selmezbányai akadémia tanárainak nevében külön emléktárgyat nyújtott át Fekete Lajos akadémiai tanár; Scholcs Lajos ügyvéd, a nemzeti házőegyesület részéről, mint az egylet elnöke, díszkötés emléklapokat adott. Beszédet mondott még: Selmező-Bélabánya városnak, a zágári erdőigazgatóságnak, a bányász és erdész-akadémiai ifjúságnak

Szerkesztői mondanivalók.

Apám sírjánál. Önvád. Mindkettőt legközelebb közölni kívánunk.

Elmaradtam a világtól. Köszönettel vettük.

Barátomhoz. Inkább pensem gyánadt kidolgozott iskolai feladatnak látszik, sem mint valódi költői munkának.

A vén sírásó kis fiam temetésekor. Nem tudta jól megcsinálni. Az az egy jó gondolat is, hogy ketten szállnak le a sírba. A vén sírásó és a gyermek, s míg az öreg ismét feljön a sírból, a gyermek örökre lenni marad: inkább árt a versnek, mint használni, mert a vers értelmes hangjával az e fajta, félig humorosan hangzó sorok meglehetősen ellentétben állnak:

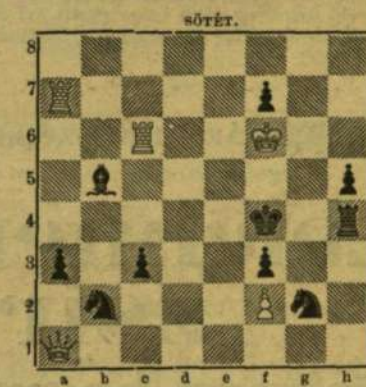
«Ástán kihúzták a
Sírból az öreget,
Ki pedig itt fóna már
Kilindott eleget».

Üdvözlöt. Jó kívánság — de rossz vers.

Nem közölhetők: A folyam. Salamon. Van nekem egy szöke hajó kedvesem. A faluban árva csak magam vagyok.

SAKKJÁTÉK.

1764. számú feladvány. Németh Pétertől.

VILÁGOS.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1756. számú feladvány megfejtése.

Arnell J.-ól.

Megejtés.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Hc1—a2 ... Fc4—a2: (a) 1. ... Kd5—e4
2. Fd4—a1 ... Kd5—e4 (b) 2. Fa4—c2 ... Fc4—d3
3. Vb6—c6 ... 1. sz. 3. Ha2—c3 stb.
4. F v. V mat.
Világos. b. Sötét.
2. ... Hc7—b5
3. Vb6—b5 ... 4. sz.
4. V v. F. mat.

Helyesen fejtették meg: Budapestén: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tárnóczy: Németh Péter. — Kecskeméten: Balogh Diána. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A *«Vasárnapi Ujság»* 9-ik számában közölt képtalány megfejtése: *«Nögyűlölés»*

Heti naptár, márczius hó.

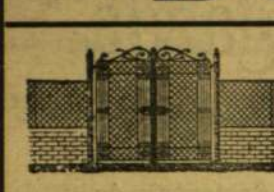
Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orvos	Isaellita
12 V. A 4 Lactare	A 4 Gergely	23 C Nagy S r. 24	
13 H. Niczefor pk. vt. Roderig	1 Márcz. Eud. 25	2 Hezich 26	
14 K. Matild kir. Matild	2 Entróp 27	3 Entróp 27	
15 S. Longin vt. Longin	4 Gerazim 28	4 Gerazim 28	
16 C. Heribert pk. Heribert	5 Konon 29 R. Ch.	5 Konon 29 R. Ch.	
17 P. Gertrud sz. Pat. Patrik	6 Amorii 42 v. 1 Nis. W.	6 Amorii 42 v. 1 Nis. W.	
18 S. Sándor pk. vt. Sándor			
Holdváltozás. ● Ujhold 18-án 5 óra 34 pk. regg.			

Holdfázisok. ● Újhold 18-án 5 óra 34 pk. regg.

Feloldó szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem Bastrulának alkalmas kelméket öltönyöknél 10 ft 50 kr-ért és jobb fajtájúkat is — valamint fekete, fehér és színes selyem-kelméket méterenként 45 kr-ól 11 ft 65 kr-ig — sima, koczkázott, csikozott, mintázott és damasztált stb. minőségben (mintegy 240 fajtában és 2000 különböző szín s árnyalatban) szállít: póstában és vámtmentesen Henneberg G. (os. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben. Minták póstafordulóval küldetnek. Svájczba címzett levelekre 10 kros és levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (3)

BUDAPESTI CZÉGEK.

KOLLERICH PÁL ÉS FIAI
első magyar 4999
sodronyszövet-fonat és
szitaárny-gyára
IV., Ferenc József-rák. 21.
Ajánlja számos kiállítás első
díjakkal kitüntetett gyártmányait

Fényképészeti készülékeket
műkedvelők számára, legújabb uti
távosképeket kitűnő szemüvegeket
és orrszűrőket, megvizsgált maxi-
mal-láshőmérőket, Aneroid (lég-
súlymérőket) szabadalmazott rajz-
eszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

LATZKOVITS A.
(Budapest, Váci-utca 22)
specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-dívat-
és finom szövött áru cikkekben.

Legmagasabb
PÉNZ-KÖLCSÖNÖK
SORSJEGYEKRE
és egyéb
ÉRTÉKPAPIROKRA
olcsóbban mint bárhol kaphatók

KERTÉSZ TÓDOR
bel- és külföldi
műiparúrok raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kíváratra új nagy képez ár-
jegyzéket bérmentve küld.

KORMOS GYULA
ÉS TÁRSA
bank- és váltó-üzletében,
BUDAPEST,
V. Dorottya-utca 5. szám.

Toronyórákat
legelőbban, legújabb és legob-
ban készit: 5002
Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzőket bérmentve.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőbban vesz és elad mindennemű érték-
papirokat és pénznemeket.

KLÖSZ GYÖRGY
MŰSZAKI MŰINTÉZETE
Budapest, IV., Hatvani-utca 18. sz.

VÉRTESSI SÁNDOR
udv. illatszertár „Vénushoz” 5007
Kristóf-tér 8. sz. a. Budapest.
Ajánlja gazdagon felszerelt illat-raktárát, mindennemű angol és
francia illatszereket, hajkenőcs, olaj- és szappan-neműeket,
ugyanígy nagy választékban bel- és külföldi tolette-cikkek.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített
**MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.**
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.
Teljesen befizetett részvényitke 5,000.000 frt.
V-VI ker. főköszaltály Podmaniczky u. 2.
(Váci-körút sarkán.) VI-VII k. főköszaltály Teréz-körút 2.
(Király-utca sarkán.)

KÜHNE E.
gazdasági gépgyára Mosonban
Legjobb és legelőbb sorveto-gépek,
már is 12,600 példányban elterjedve,
Mindennemű gazdasági gépek nagy választékban!
Főraktár: Budapest, VI. ker., Váci körút 21-ik szám.

FOGAK
darabja 1 forint 50 kr.
APFEL fogmütermében
Budapest, Erzsébet-tér 10. szám,
Deák-tér sarkán.

12. SZÁM. 1893. BUDAPEST, MÁRCZIUS 19. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetők feltételei: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK egyúttal félre 6. Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. Csopán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5. — Külföldi előfizetőknek a postallag megfizetendő utvidi is csatlolandó.

JULES FERRY.

FRANCIAORSZÁGNAK új emberre van szüksége; a Panama-szörnyeteg mindennap megköveteli áldozatait és alig múlik el nap, a melyen a «grande nation»-nak egyik vagy másik nagysága le ne hullana a porba, a honnan aligha fog ismét fölemelkedni. Sorban, egymás után hullanak a francia köztársaság főemberei, azok, a kik a köztársaság fennállása óta Franciaország ügyeit intézték, sőt azok is, a kiket a köztársaság elnöke rendesen a miniszterium megalakításával szokott megbízni, áldozatul estek a Panama-botránynak. Freycinet, Floquet, Rouvier a legjobb hangzású francia nevek; mind a hárman miniszterelnökök voltak; a veszedelmes ár magával sodorta őket és ma mind a hárman befejezték politikai pályafutásukat; mások, kikhez kabinet-alakítás esetében bizalommal fordultak, hogy tárczát vállaltak, vád alá helyezve, kompromittálva vannak. Baihaut, Yves-Guyot, Proust, Gobron köztársasági miniszterek voltak és ezek az emberek, kik annak idejében a legfőbb hatalmat kezelték, remegve várják a sújtó ítéletet, mely az általuk elkövetett visszaéléseket meg fogja torolni.

Nem csoda tehát, hogy Franciaországnak új emberekre van szüksége, olyanokra, kik szeplőtlenül, moesoktalanul lépnek a küzdőterre, vagy régiekre, kik évekkal előbb szerepeltek és kiket talán azért, mert szereplésük Franciaországra nézve sikeres, áldásos volt, támadtak, üldöztek és gyűlöltek, s a kik aztán a nép dühe elől visszavonulni voltak kénytelenek.

Jules Ferry is, kinek a legutóbbi időből való arcképét mai számunk közli, bizonyára szintén annak köszönheti ismét felszínre jutását, hogy Franciaországnak új emberekre van szüksége. Ez a férfi, ki egy időben Franciaország leghatalmasabb embere volt, ki kormányokat alakított és bukott, s kinek minden szavát nemcsak Fran-

A párisi «L'Illustration» rajza után.

ciaország, hanem az egész külföld is feszült figyelemmel leste és fontosnak vette, szerencséjének közepette, hatalmának tetőpontjáról egyszerre oly mélyen bukott, hogy egy év-tized kellett hozzá, míg ezt a bukását kiheverhette. Jules Ferry ama szerencsés természetek közé tartozik, a kik válni tudnak, a kik csendes magányban, visszavonulva várják azt a pillanatot, a mely őket ismét felszínre juttatja.

Jules Ferry pályafutása igen érdekes és megérdemli, hogy olvasóink részletesebben is megismerkedjenek vele. 1832-ben St.-Diében született, tehát hatvan éves múlt. Már kora ifúságában lángelme hírében állott s ezt azzal is igazolta, hogy alig tizennyolcz éves korában Párisban már mint ügyvéd telepedett le. De ez a pálya sehogy sem tetszett neki, és miután barátai azzal biztatták, hogy mint hírlapíró gyorsabban emelkedhetik, 1865-ben belépett a «Temps» szerkesztőségébe és az e lapban megjelent cikkei csakhamar közfigyelmet keltettek. Valószággal megdöbbenők voltak azok a cikkei, melyeket 1868-ban Haussmann Szajna-kerületi prefektus ellen írt, ki III. Napoleon rendeletére, csak azért, hogy a szegény nép foglalkozáshoz jusson, egész városrészeket lebontatott, helyökre fényes boulevardokat építtetett. Ferry hevesen kikelt e pazarlással határos költségek ellen és támadásaival elérte azt, hogy 1869-ben beválasztották a törvényhozó testületbe.

Egy év múlva kitört a francia-német háború, melynek Franciaországra nézve szerencsétlen kimenetele után Jules Ferrynek alkalmat nyílt az aktív politika terére lépni és az általa vallott eszmék megvalósítására törekedni. Az 1870. szept. 4-iki forradalom után a honvédelem kormányának tagja és titkára, két nap múlva pedig a Szajna-kerület prefektusa lett. A kommunárdok okt. 31-én elfogták és halálra ítélték; már ki is volt tűzve a kivégzés órája, azonban a nemzetőröknek sikerült őt kiszabadítani. Ugyanazon év nov. 15-én Páris polgármestere, 1871. márcziusban Sarthe departement prefektusa lett.

Azonban Ferry Párisba kívánczolt vissza, a hol viszont a kormány nem akarta megtérni, mert félt tőle; arra a kérésére tehát, hogy a kormány neki Párisban alkalmas állást adjon, Thiers azzal válaszolt, hogy athéni követé nevezte ki. Ferry alig bírta bevárni a helyzet megváltozását és mihelyt 1873-ban hírt vette, hogy Thiers megbukott, az volt a legelső dolga, hogy beadta lemondását és visszasietett Párisba.

Most elérkezettnek vélte az időt arra, hogy vezérszerepet vállaljon. Beválasztatta magát a nemzetgyűlésbe, annak feloszlata után pedig a képviselő kamarába, és csakhamar ő lett a köztársasági baloldal elismert vezére. Ettől fogva egész Franciaországban ünnepezték a nevét; töle várta mindenki a köztársaság üdvét és csak az lehetett miniszter, a kire ő szavazott, a kiről

PICK FÜLÖP BUDAPEST

Andrássy-ut 2. szám.

A tavaszi időnyre van szerencsém ajánlani legjobbat és legártóssabb **férfi, női és gyermekcipőket** minden minőségben, a legelőbb árak mellett.

Férfi ország cipő frt 3.50 krtól feljebb.
Női ország cipő frt 3. — és feljebb.
Női tánccipő minden színben frt 1.90 krtól feljebb.

A gyermekcipő-különlegességeim a m. t. vezető-közönség különös figyelmébe ajánlom.

A nyári időnyre sárga és barna cipők, valamint minden más színben is.

Világi megrendelések lelkiismeretesen fogantatottak. Meg nem felelő lábbelik késséggel kicseréltetnek. — Képes árjegyzékek kíváratra ingyen és bérmentve.

Az általános ismert, jó hírnévnek örvendő s több oldalulag kitüntetett sósorszesz-készítményem — kelendőségénél fogva — sok utazásnak lévén az utóbbi időben kivételesen elhatároztam, hogy azokon cimjegyeimet módosítom s arra kélek nyomtatban saját házam külső alakját veszem föl, bejegyeztetvén azt egyszersmind védjegyként a budapesti iparkamaránál.

SÓSBORSZESZ

általános elismert kitűnő házszer; különösen a bedörzsölés-kendő-gyűrő-gyógymódnál (massage) igen jó hatású. Ajánlható egyszersmind fogtisztító szerül is, a mennyiben a fogak fenyét elősegíti, a foghúst erősíti és a száj tisztá, szagtalan izz nyer a szesz elpárolgása után, egyszersmind fejmosásra is a hajidegek erősítésére, a fejkorpaképződés megakadályozására és annak megszüntetésére.

Egy nagy üveg ára 90 kr., egy kisebb üveg ára 45 kr.

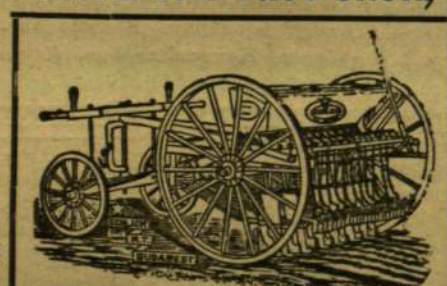
BRÁZAY KÁLMÁN 5154
Budapest, IV. ker., Muzeum-körút 23. szám.

SCHLICK

féle vasöntöde és gépgyár részv.-társ. BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár:
VI. külső Váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.

Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egyetemes aczél-ekék, 5159
[eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle
egyvasu ekék, talajmívelő eszközök,
valamint
Schlick-féle szab. „HALADÁS” sorbavető gépek,
Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek.
Eredeti amerikai kévektől és marokrakó arató-gépek és fűkaszáló gépek, szállító-
ható mező vasutak stb.
Előnyös fizetési feltételek. Legutányosabb árak. Árjegyzékek ingyen és bérmentve

Hazánk legkedveltebb savanyúvize.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend
a mohai

ÁGNES

forrás.

Legjobb asztali és üdítőtál. Kitűnő szolgálatot tesz az emésztési zavarnál.

A Kolera-megbetegedés ellen präservatív gyógyszernek bizonyult.

Frisz töltésben mindenkor kapható **Édeskuty L.** cs és kir. és asztali kir. udvari szál-
Buda-
Ugyisint minden gyógyszerháznál, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

GYÜMÖLCSFÁK Diszfák — Faszókák — Diszokrok és Rózsák.
ARJEGYZÉKET INGYEN ÉS BÉRMENTVE.
BUDAPEST. PECZ ÁRMIN
VIII., Kalvária-tér 4. faiskolatulajdonos.

!!Nincs többé köhögés!!
MELL- ÉS TUDÓBAJ ELEN!
Dr. med. Fáykiss Szepesi Kárpáti Növénykivonata.
Egy üveg ára használati utasítással 75 kr.
Czokorka Tea Egy csomagol. 1 dobozzal 35 kr. Egy csomagol. 1 csomag 20 kr. 50 kr. kis 25 kr.

Tizenöt év óta legjobb eredménnyel használták köhögés, rekedtség, katarhus, hókhurut, nátház (influenza), szákmellőség, tüdőgyulladás stb. ellen.

!!Nincs többé fejfájás!!
D. Götz „Migraine-pora”
huszonöt év óta egyedül, ideges, rheumaserű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb szerrel használatos, mit több ezerre menő köszönet-nyilvánítás bizonyít.

Utolsó időben a **MADRIDI UDVAR** és Baross Gáborné ő exzellenziájára feltűnő eredménnyel használta. Egy doboz ára használati utasítással 2 frt. 1 kis próba-doboz 1 frt. Eredetiben kapható Fáykiss József nagy Kristóf-hoz címzett gyógyszerháznál Budapest, továbbá Török József gyógyszerháznál, Király-utca. — Postai megrendelések azonnal eszköszöttek.

TALÁLMÁNYOK szabadalmazását eszközöli mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. Telefon.